

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่

OPERATION OF FARMER GROUPS IN CHIANGMAI, THAILAND

นายโชติ นุชม่วง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. 2542

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา

ส่งเสริมการเกษตร

ภาควิชา

เรื่อง การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่

OPERATION OF FARMER GROUPS IN CHIANGMAI, THAILAND

นามผู้วิจัย นายชาติ นุชม่วง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 5 เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ประกติ)

วันที่ 6 เดือน ๑๓ พ.ศ. ๒๕๕๖

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์กิตติพงษ์ ไตริรกุล)

วันที่ 6 เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๖

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 10 เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๖

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัฐมา สิทธิชัย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 17 เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายโชติ นุชม่วง

สิงหาคม 2542

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ

ภาควิชา/คณะ: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น 2) ศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ในทหระณะของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้คือ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ระดับชั้น คือ กลุ่มระดับชั้นที่ 1 (กลุ่มดี) กลุ่มระดับชั้นที่ 2 (กลุ่มปานกลาง) และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 (กลุ่มต้องปรับปรุง) ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) จำนวน 262 คน ซึ่งเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 จำนวน 64 คน กลุ่มระดับชั้นที่ 2 จำนวน 84 คน และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 จำนวน 114 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและผ่านการทดสอบความตรงและความเที่ยงแล้ว จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC) ผลการวิจัยมีดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า มีอายุเฉลี่ย 49 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 100,363 บาท/ปี

มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 11 ไร่ ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร เฉลี่ย 6 ปี และมีประสบการณ์ฝึกอบรมเฉลี่ย 2 ครั้ง/ปี เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วยสถิติ F-test พบว่ารายได้ของครอบครัว ขนาดพื้นที่ทำกิน ระยะเวลาการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่ม และประสบการณ์ฝึกอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อแยกตามอายุ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรนั้นพบว่า ด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก ด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยสถิติ F-test พบว่าการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกกิจกรรม

ในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ผู้ให้ข้อมูลระบุปัญหาจากปานกลางถึงน้อยที่สุดคือ ปัญหาการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า และการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก มีปัญหาในระดับน้อย ส่วนการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด

ผู้ให้ข้อมูลระบุข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดหาเครื่องจักรกลหรือเครื่องมือทางการเกษตร และช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรในด้านเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งจัดสรรให้ตรงตามเวลาที่กลุ่มต้องการ ควรจัดลำดับก่อนหลังตามความพร้อม และการเริ่มจัดตั้งกลุ่ม นอกจากนี้ควรหาทางช่วยเหลือกลุ่มที่ดำเนินงานแล้วประสบปัญหาขาดทุนมีหนี้สินที่เกิดจากภัยธรรมชาติ

ABSTRACT

Abstract of thesis submitted to the Graduate School of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Agricultural Extension

OPERATION OF FARMER GROUPS IN CHIANGMAI, THAILAND

By

CHOTE NUCHMUANG

AUGUST 1999

Chairman: Assistant Professor Dr.Boonsom Waraegsiri

Department/Faculty: Department of Agricultural Extension,
Faculty of Agricultural Business

The purposes of this research were 1) to compare personal, economic and social characteristics of the 3 classes of farmer groups' committees; 2) to compare the operations of the 3 classes of farmer groups; and 3) to find out problems and recommendations concerning the farmer groups' operations.

The samples in this research were 262 committee members, selected by stratified random sampling, of the farmer groups in Chaingmai province, consisting of 64 committee members from Class A (successful), 84 from Class B (moderately successful) and 114 from Class C (least successful). The data were collected by means of pretested interview schedule and processed through the SPSS/PC⁺. The findings were as follows:

The farmer group committees had an average age of 49 years, 4 members per household and family annual income of 100,363 baht. Most of them had finished primary education, married and stayed together. They had an average farm size of 11 rai, served as committee members for 6 years, and had average attendance at a training course of twice a year. The comparison by means of the F-test revealed significant differences in family income, farm size, duration of service as committee and training experience. No significant difference was found when considering age and number of household members.

Concerning the farmer groups' operations, the committee members' satisfaction with fund raising and provision of farm supplies was at a moderate level; knowledge diffusion and welfares, a low level; and farm product collection and provision of farm tools and machinery for rent, a very low level. The comparison by means of the F-test showed significant differences in all activities of the three classes of the farmer groups.

The committee members indicated fund raising a moderately arising problem; provision of farm supplies, knowledge diffusion, provision of farm tools and machinery for rent and the members' welfares, infrequently arising problems; and farm product collection, a least frequently arising problem.

It was recommended by the respondents that the agencies in charge should provide farm machinery and help the farmer groups by providing loans of a low interest rate in time of need and according to priority. Also, the government should provide assistance to the groups with debts due to losses caused by natural disasters.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้หากปราศจากความช่วยเหลือจาก คณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ ประธาน กรรมการ อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ กรรมการ และอาจารย์กิตติพงษ์ ไตรธิรกุล กรรมการ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะช่วยเหลืออย่างดียิ่งมาโดยตลอด ในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากนายเกรียงไกร คະນองเดชาชาติ เกษตรจังหวัดเชียงใหม่ นายนิโร แท่นงาม หัวหน้างานสถาบันเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายท่านที่ไม่ได้กล่าวชื่อนาม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ศึกษาในเรื่องต่างๆ จึงขอขอบคุณทุกท่าน ในโอกาสนี้ด้วย

โชติ นุชม่วง

สิงหาคม 2542

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์ทั่วไป	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	6
การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร	6
การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่	12
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
ภาคสรุป	20
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	20
สมมติฐานการวิจัย	22
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	23

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	27
สถานที่ดำเนินการวิจัย	27
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	27
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การทดสอบเครื่องมือ	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
ระยะเวลาในการวิจัย	37
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	38
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม	38
ลักษณะส่วนบุคคล	38
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	47
ลักษณะทางสังคม	51
การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร	55
ด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน	55
ด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย	58
ด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก	60
ด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้	62
ด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า	64
ด้านจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก	66
ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร	68
ปัญหาด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน	68
ปัญหาด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย	70
ปัญหาด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก	72

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ปัญหาด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้	74
ปัญหาด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า	76
ปัญหาด้านการจัดสวัสดิการให้สมาชิก	78
ข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรในทรรศนะของคณะกรรมการ กลุ่มเกษตรกร	80
สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	80
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการศึกษา	83
อภิปรายผลการวิจัย	87
ข้อเสนอแนะ	89
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	90
บรรณานุกรม	91
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม	96
ภาคผนวก ข. ประวัติผู้วิจัย	108

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอำเภอและระดับชั้น	28
2	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับกลุ่มเกษตรกร	31
3	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามช่วงอายุ	40
4	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตาม สถานภาพการสมรส	42
5	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตาม ระดับการศึกษา	44
6	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตาม จำนวนสมาชิกในของครอบครัว	46
7	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตาม รายได้ของครอบครัว	48
8	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตาม ขนาดของพื้นที่ทำกิน	50
9	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตาม ระยะเวลาการทำงานที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร	52
10	จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตาม ประสบการณ์ฝึกอบรม	54
11	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน	57
12	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การจัดหาสิ่งของทีสมาชิกต้องการมาจำหน่าย	59
13	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก	61
14	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้	63

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
15	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน จัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า	65
16	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก	67
17	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน	69
18	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย	71
19	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก	73
20	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้	75
21	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน จัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า	77
22	ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้าน การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก	79

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

22

บทที่ 1
บทนำ
(INTRODUCTION)

การพัฒนาการเกษตรยังคงเป็นแผนพัฒนาพื้นฐานสำคัญของประเทศเพราะภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง นอกจากนี้จะมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรในประเทศแล้ว ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ทำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศในช่วงปัจจุบันมากกว่าปีละ 2 แสนล้านบาท และประเด็นที่สำคัญก็คือ ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคการผลิตที่รองรับแรงงานสูงกว่า ร้อยละ 60 อันเป็นทรัพยากรการผลิตที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่ละเลยไม่ได้ของภาคเกษตรกรรม

กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีบทบาทมากที่สุดในการส่งเสริมการเกษตร ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกรมเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2510 (บุญสม วราเอกศิริ, 2529: 343) มีบทบาทสำคัญคือ การอำนวยความสะดวก และ เผยแพร่วิชาการหรือความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ถึงตัวเกษตรกรโดยแพร่หลายและทั่วถึง เพื่อจะช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิต เพื่อให้การผลิตในด้านการเกษตรมีปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด และเพื่อให้มีตลาดสำหรับจำหน่ายผลผลิตอันจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้และฐานะดีขึ้น ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เศรษฐกิจส่วนรวมมั่นคงยิ่งขึ้นด้วย (พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์, 2537: 47-48) นอกจากนี้กรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันในรูปของกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดพลังต่อรองกับพ่อค้าคนกลางทั้งในด้านการจัดซื้อปัจจัยการผลิต ตลอดจนการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร ส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรดำเนินกิจกรรมมุ่งเน้นในเชิงธุรกิจและให้กลุ่มเกษตรกรเป็นแกนกลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และเอกชนในด้านการวางแผนการผลิตและการตลาด

จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร มีสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเกษตร ทำให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญหลายชนิด เช่น ข้าว พืชผัก และไม้ผล เป็นต้น ทั้งเพื่อการบริโภคภายในจังหวัด และส่งไปจำหน่ายภายในประเทศและต่างประเทศ การที่จะพัฒนาการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นนั้น การรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปของกลุ่มเกษตรกรนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง

ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

จากการรายงานสถานการณ์ของสถาบันเกษตรกร ภายใต้การส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) พบว่า กลุ่มเกษตรกรซึ่งมีความสำคัญในฐานะเป็นแกนกลางในการพัฒนาการเกษตรจากจำนวนกลุ่มเกษตรกรทั่วประเทศ 4,018 กลุ่ม สมาชิกประมาณ 500,000 คน มีกลุ่มเกษตรกรจำนวนน้อยเพียง ร้อยละ 12 เท่านั้นที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน มีฐานะการเงินมั่นคงร้อยละ 40 มีการดำเนินงานยังไม่มั่นคงนักกลุ่มเกษตรกรที่เหลืออยู่ในระหว่างการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพเพื่อดำเนินงานต่อไป (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2538: 6)

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ได้สรุปข้อมูลความก้าวหน้าของการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ในวันที่ 31 ธันวาคม 2540 พบว่ามีกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินงานจำนวนทั้งสิ้น 152 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 20,406 คนใน 21 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ จากการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรโดยสำนักงานเกษตรอำเภอแต่ละอำเภอ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการจัดระดับชั้น กลุ่มเกษตรกรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือแบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็น 3 ระดับ พบว่าระดับที่ 1 (กลุ่มเกษตรกรระดับดี) มีจำนวน 37 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 6,837 คน ระดับที่ 2 (กลุ่มเกษตรกรระดับปานกลาง) มีจำนวน 49 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 7,986 คน และระดับที่ 3 (กลุ่มเกษตรกรที่ต้องปรับปรุง) มีจำนวน 66 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 8,583 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่มีเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 24.34 ที่มีการรวมตัวของสมาชิกกันอย่างเข้มแข็ง ร้อยละ 32.23 มีการตัวของสมาชิกยังไม่เข้มแข็งมากนักยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา และที่เหลือร้อยละ 43.43 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมีน้อย สมาชิกรวมตัวกันอย่างหลวมๆ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ต้องปรับปรุง

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าเกณฑ์ที่สำนักงานเกษตรภาคเหนือที่ใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลเพื่อจัดชั้นของกลุ่มเกษตรกร หรือวัดความก้าวหน้าของการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 นั้นได้กำหนดความสำคัญของกิจกรรมหลักไว้เพียง 4 กิจกรรมคือ 1) เศรษฐกิจ 2) การดำเนินงาน 3) การรับความรู้และข่าวสาร 4) การถ่ายทอดความรู้และข่าวสาร ซึ่งกิจกรรมหลักทั้ง 4 กิจกรรมนี้ยังไม่ครอบคลุมกิจกรรมหลักทั้งหมดที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการปรับนโยบาย

และแผนการปฏิบัติงานการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ และความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรที่กำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์ ตามข้อบังคับ เพื่อจะได้ทราบว่ากิจกรรมหลักแต่ละกิจกรรมกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ได้ดำเนินงานไปมากน้อยแค่ไหน มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีปัญหาลดจนข้อเสนอนะในการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives of the Study)

การวิจัยเรื่องการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ทั้ง 3 ระดับชั้น
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ทั้ง 3 ระดับชั้น
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรในทรรณะของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

1. ผู้กำหนดนโยบายวางแผน และผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบงานพัฒนาสถาบันเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานเกษตรอำเภอต่าง ๆ สามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนา กลุ่มเกษตรกรที่มีการดำเนินงานในระดับดีให้ดียิ่งขึ้น และพัฒนา กลุ่มเกษตรกรที่มีการดำเนินงานในระดับปานกลางและกลุ่มเกษตรกรที่ต้องปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับงานสถาบันเกษตรกรสามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และอ้างอิงต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย (Scope of the Study)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรตามกิจกรรมหลักที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรในด้าน

- 1.1 การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน
- 1.2 การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย
- 1.3 การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก
- 1.4 การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้
- 1.5 การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า
- 1.6 การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

2. ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ คือ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จำนวน 262 คน จากประชากร 760 คน ใน 152 กลุ่ม

3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากการสัมภาษณ์สอบถามความรู้สึกความจำและความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรในระหว่างปี พ.ศ. 2541 เท่านั้น

นิยามศัพท์ทั่วไป (General Definition of Terms)

สมาชิกกลุ่มเกษตรกร หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่รวมตัวกันดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 140-141 สามารถประกอบธุรกิจต่างๆ ได้และอยู่ภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมของทางราชการ

กลุ่มเกษตรกรระดับที่ 1 หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานของการจัดชั้นกลุ่มเกษตรกรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือตามกิจกรรมหลักด้านเศรษฐกิจ การดำเนินงานกลุ่ม การรับความรู้และข่าวสารและการถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารได้คะแนนรวมจากการประเมินมากกว่า 70 คะแนนเป็นกลุ่มเกษตรกรระดับดี

กลุ่มเกษตรกรระดับที่ 2 หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานของการจัดชั้นกลุ่มเกษตรกรของสำนักงานส่งเสริมภาคเหนือตามกิจกรรมหลักด้านเศรษฐกิจ การดำเนินงานกลุ่ม การรับความรู้และข่าวสาร และการถ่ายทอดความรู้ข่าวสารและการถ่ายทอดความรู้ข่าวสาร ได้คะแนนรวมจากการประเมินระหว่าง 51-69 คะแนนเป็นกลุ่มเกษตรกรระดับปานกลาง

กลุ่มเกษตรกรระดับที่ 3 หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานของการจัดชั้นกลุ่มเกษตรกรของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือตามกิจกรรมหลักด้านเศรษฐกิจ การดำเนินงานกลุ่ม การรับความรู้และข่าวสารและการถ่ายทอดความรู้ข่าวสาร ได้คะแนนรวมจากการประเมินต่ำกว่า 50 คะแนน เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ต้องปรับปรุง

คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเลือกตั้งขึ้นจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ โดยคณะกรรมการต้องดำเนินการตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ นโยบาย และมติที่ประชุมใหญ่

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง (REVIEW OF RELATED LITERATURE)

ในการตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยให้เกิดแนวทางในการวิจัย และสามารถดำเนินการวิจัยได้ทุกขั้นตอนและตรงประเด็นของปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหัวข้อ ดังนี้ คือ

1. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
2. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่
3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2535: 34-35) ได้ระบุว่า กลุ่มเกษตรกรเป็นสถาบันเกษตรกรที่สร้างขึ้น และควบคุมดูแลโดยกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรที่มีทุนทรัพย์น้อยมีปัญหาด้านการผลิต และการจำหน่ายผลผลิตการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรนี้มีประวัติความเป็นมาดังนี้คือ

1. มีการรวมตัวครั้งแรกอย่างไม่เป็นทางการเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2498 เรียกว่า "กลุ่มชาวนา"
2. เมื่อได้ตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้น เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2510 จึงได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มชาวนา เป็น "กลุ่มเกษตรกร"
3. ในปี 2514 ได้มีกลุ่มเกษตรกรประมาณ 6,231 กลุ่ม มีสมาชิกประมาณ 3 แสนคน แต่ไม่สามารถดำเนินธุรกิจการค้าได้ เนื่องจากยังมิได้เป็นกลุ่มนิติบุคคล
4. รัฐบาลได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 140 และ 141 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2515 ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ให้มีบทบัญญัติการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลรวมทั้งประเทศ 12 กลุ่ม มีสมาชิก 1,130 ครัวเรือน ในปี 2518 ได้จดทะเบียนเพิ่มขึ้นเป็น 1,286 กลุ่ม ในปี 2533 ได้เพิ่มเป็น 3,961 กลุ่ม มีสมาชิก 491,089 ครอบครั

กลุ่มเกษตรกรกับงานส่งเสริมการเกษตร

ลักษณะที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตรประการหนึ่งคือ ต้องเข้าถึงบุคคลทั้งกลุ่ม ชุมชน และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงเกษตรกรรวมถึงแม่บ้านและยุวเกษตรกรอย่างครบถ้วน ทั้งครอบครัวเป็นเรื่องจำเป็น (บุญสม วราเอกศิริ, 2529: 40-41) ดังนั้นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมการผลิตนับว่าเป็นเครื่องมือ ที่สำคัญประการหนึ่งที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของเกษตรกรกรให้ดีขึ้น

สำหรับเหตุผลในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรนั้น ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527: 87-88) ได้ให้เหตุผลโดยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การติดต่อเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงงานส่งเสริมการเกษตรนั้น มักจะติดต่อผ่านทางผู้นำท้องถิ่น ซึ่งปกติมักจะเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความเชื่อว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็ว และสามารถช่วยกระจายความรู้ในวงกว้างในช่วงระยะเวลาอันรวดเร็ว และเท่าที่งบประมาณในการติดต่อกับเกษตรกรของผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอยู่น้อยให้ได้ผลมากที่สุดแต่ผลที่ได้ก็เป็นดาบสองคมกล่าวคือ ในทางตรงกันข้ามเป็นการส่งเสริมให้คนที่มีความรู้ดีอยู่แล้วให้รวยยิ่งขึ้น และผู้นำท้องถิ่นบางคนก็เอาเปรียบ และใช้เป็นช่องทางทางกอบโกยเอาทรัพยากรที่มีจำกัดไปเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียวในขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่ ดังนั้นการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อนำการเปลี่ยนแปลง โดยติดต่อผ่านกลุ่มจะทำให้เกิดการกระจายรายได้เท่าเทียมกันมากขึ้นลดการเอาเปรียบในชุมชนให้น้อยลง ให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม

แนวทางการดำเนินงาน กลุ่มเกษตรกรตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เป็นแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาประเทศ โดยให้ทุกคนในสังคมได้รับการพัฒนาได้เต็มที่ตามศักยภาพทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความสามารถ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในทุกด้าน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นพลังในการรับผิดชอบดูแลตนเอง ครอบครัว ชุมชน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแผนที่เน้นการเสริมสร้างกระบวนการในการกระจายการวางแผนลงไปสู่ระดับภูมิภาคท้องถิ่นและชุมชนมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของพัฒนาเกษตรกรรม ส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรม โดยผ่านกระบวนการกลุ่มเป็นจุดมุ่งหมายหลักในระบบงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาครอบครัวเกษตรกรทั้งในด้านการผลิต การเพิ่มรายได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2540: 2-3) ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 พัฒนากลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้
- 1.2 ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านการคิดวิเคราะห์ในการเลือกประกอบอาชีพ ตลอดจนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่นตามต้องการเพื่อเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น
- 1.3 สนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกร และสมาชิคนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. แนวทางการดำเนินงาน

2.1 แนวทางด้านการพัฒนา

- ก. ปรับปรุง กฎ ระเบียบต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาสถาบันเกษตรกร
- ข. ลดความยากจนทางความคิดในกลุ่มและสังคมเกษตรกร โดยการสร้างเครือข่าย เรียนรู้ เครือข่ายข้อมูลข่าวสาร เครือข่ายธุรกิจ

ค. ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งภายในและนอกประเทศ เพื่อผลักดันกำลังพัฒนากลุ่มเกษตรกร

ง. สนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาทุกขั้นตอน

จ. พัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในทุกๆ ด้านทั้งร่างกาย จิตใจและสติ

ปัญญา

2.2 แนวทางการบริหาร

ก. ให้ความสำคัญกับครอบครัวเกษตรกรในฐานะเป็นหน่วยงานการผลิตขั้นพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรโดยให้สมาชิกในครอบครัวได้มีส่วนร่วมในโครงการ และกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรตามความสามารถ

ข. โครงการหรือกิจกรรมด้านกลุ่มเกษตรกรที่มีหน่วยงานจัดทำควรมี ลักษณะส่งเสริมให้เกิดขบวนการเรียนรู้ของผู้นำ และสมาชิกเกษตรกรตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไข ตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมและประเมินผล

ค. สนับสนุนโครงการที่ริเริ่ม โดยกลุ่มเกษตรกรด้วยการจัดงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนหรือเงินลงทุนลงสู่กลุ่มเกษตรกรโดยตรงเพื่อกลุ่มเกษตรกรมีอิสระในการบริหารโครงการมากขึ้น

ง. พิจารณาจัดสรรโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานสู่เกษตรกรตามความพร้อมและความต้องการของกลุ่มเกษตรกร

จ. ให้กลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพ ซึ่งอาจจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันเกษตรกรและสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งการประสานงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

ฉ. สนับสนุนข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านประกอบอาชีพ และการทำธุรกิจโดยเน้นวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และจากการศึกษาดูงานจากของจริงเป็นหลัก

ช. กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มเป้าหมาย ในแผนเยี่ยมของเกษตรตำบล และแผนการติดตามนิเทศงานของภาค/จังหวัด/อำเภอ

ซ. การปฏิบัติงานพัฒนากลุ่มเกษตรกรซึ่งเกี่ยวกับพัฒนาคนนั้นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ต้องใช้เวลา อดทน จริงใจ และทำอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นผู้บริหารและผู้ปฏิบัติต้องทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการปฏิบัติงานให้ชัดเจน

ขั้นตอนการดำเนินงานกลุ่ม

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรให้เกิดผลสำเร็จ ทั้งในด้านความเจริญรุ่งเรืองของกลุ่มและด้านความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของสมาชิก กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร (2536: 3-11) ได้ระบุว่า การดำเนินงานกลุ่มจะสำเร็จได้ต้องเป็นไปตามขั้นตอนและต่อเนื่องซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมกลุ่ม** เป็นการทำให้เกษตรกรในพื้นที่เกิดความพร้อมที่จะรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการและแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพร่วมกันซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

1.1 การสร้างความคุ้นเคยของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กับเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรยอมรับและศรัทธาในตัวของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง

1.2 การปลูกจิตสำนึกหรือการทำให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญและ เห็นประโยชน์ของการทำงานร่วมกันในรูปกลุ่ม

1.3 การจำแนกเกษตรกรออกตามสถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และลักษณะการผลิต ตลอดจนศึกษาข้อมูลปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง

2. **ขั้นกลุ่มเรียนรู้** หลังจากที่เกษตรกรมีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกันในรูปกลุ่มได้แล้ว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรก็จะส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันตามความสมัครใจโดยจะเป็นไปตามสถานภาพและลักษณะการประกอบอาชีพของเกษตรกร ในขั้นกลุ่มเรียนรู้มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

2.1 สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน การดำเนินงานทำได้โดยการจัดประชุมพบปะกัน

2.2 สนับสนุนการเรียนรู้เทคโนโลยีจากนอกกลุ่มการดำเนินงาน ทำได้โดยจัดให้มีการดูงานและทัศนศึกษาในแหล่งของเทคโนโลยีนั้น ๆ เช่นการไปดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ หรือฟาร์มที่ประสบผลสำเร็จ

2.3 จัดหาวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านมาให้ความรู้เพิ่มเติม

3. **ขั้นการดำเนินงานกลุ่ม** หลังจากที่เกษตรกรมีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกันในรูปกลุ่มและได้เรียนรู้ในด้านต่างๆ อย่างเพียงพอแล้ว ขั้นต่อไปก็คือการสนับสนุนให้เกษตรกรในกลุ่มเกิดการดำเนินงานและจัดการด้านต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายซึ่งจะต้องให้สอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ ของกลุ่มดังนี้

3.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกลุ่มให้ชัดเจนโดยให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจจากการที่เป้าหมายของตนเองสอดคล้องหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันเป้าหมายของกลุ่ม

3.2 วางกฎระเบียบ และข้อตกลงร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทบาท หน้าที่ การแบ่งความรับผิดชอบตามความถนัด และการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

3.3 วางแผนการดำเนินงาน โดยให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมพร้อมทั้งกำหนดผู้ดำเนินการและผู้นำกิจกรรมแต่ละด้านให้ชัดเจน

3.4 ดำเนินงานไปตามแผนที่กำหนดร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ และข้อตกลงร่วมกัน

3.5 พัฒนาความเป็นผู้นำในกลุ่ม โดยเน้นหลักการกระจายบทบาทความเป็นผู้นำตามความถนัดและทักษะในการทำงานเฉพาะด้าน

3.6 ติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของกิจการอย่างต่อเนื่อง

3.7 ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าของกลุ่มเช่น มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นกิจกรรมมีมากขึ้นสมาชิกได้รับผลประโยชน์มากขึ้น

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

ในขั้นตอนของการดำเนินงานกลุ่ม หลังจากที่เกษตรกรได้ผ่านขั้นเตรียมกลุ่มและขั้นตอนกลุ่มเรียนรู้แล้วในขั้นของการดำเนินงานกลุ่มนั้น สิ่งที่สมาชิกจะต้องปฏิบัติในเบื้องต้นคือ การจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดโดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, ไม้ระนุกปีพิมพ์: 1-2) ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมผลิตผลและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมาจัดการขายหรือแปรรูปออกขาย หรือซื้อผลิตผลและผลิตภัณฑ์จากบุคคลอื่นมาจัดการ หรือแปรรูปออกขายเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินงานโดยประหยัด

2. จัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

3. ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร ศึกษาดูงานในครัวเรือน หรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่สมาชิกและครอบครัวสมาชิกรวมทั้งการส่งเสริมความรู้ในการผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพดีขึ้น

4. จัดให้มีงานเพื่อเก็บรักษาผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ และประกอบกิจการขนส่งตามความจำเป็น

5. ให้เงินกู้หรือสินเชื่อแก่สมาชิกเพื่อการประกอบอาชีพ หรือการใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์

6. จัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล หรืออุปกรณ์เกี่ยวกับการผลิตทางเกษตรหรือเกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือนสำหรับสมาชิกใช้ประโยชน์โดยเสียค่าตอบแทน หรือจัดให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อแปรรูปผลิตผลหรือเพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ

7. ส่งเสริมการประหยัด การช่วยตัวเอง และการร่วมมือช่วยเหลือกันในหมู่สมาชิก

8. กู้ยืมเงินเพื่อใช้เป็นทุนดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

9. ให้การสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิก และครอบครัวที่ต้องภัยพิบัติเกี่ยวกับอาชีพ

10. ร่วมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกรอื่น

11. กระทำการต่าง ๆ ตามที่อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวข้างต้น ทั้งนี้ รวมทั้งการจัดให้ได้มาซึ่งถือกรรมสิทธิ์ หรือทรัพย์สินครอบครอง กู้หรือยืม เช่น เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่า หรือสิทธิเช่าซื้อ จำนองหรือจำนำซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก

12. กระทำกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

การดำเนินกิจกรรมตาม (5) (8) (10) และ (11) จะต้องจำกัดอยู่ในวงเงินที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบ

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมหลักที่จะศึกษาไว้ 6 ด้าน คือ การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า และการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ซึ่ง

กิจกรรมในแต่ละด้านผู้วิจัยต้องการทราบว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดในการสร้างเครื่องมือที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจำเป็นอย่างไรที่จะต้องสร้างเครื่องมือให้มีความเที่ยง ดังนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นายนิโรธ แทนงาม หัวหน้างานสถาบันเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2542 ซึ่งการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบว่า โดยภาพรวมของการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ของกิจกรรมทั้ง 6 ด้านที่จะศึกษานั้น การดำเนินงานในรอบปี ที่ถือว่าอยู่ในระดับมากที่สุดตัวเลขควรจะเป็นเท่าใด ซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลดังนี้

1. การดำเนินงานด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน
  - 1.1 วิธีการออกหุ้นเพื่อระดมทุนจากสมาชิก จำนวน 4 วิธี
  - 1.2 กลุ่มมีหุ้นเพิ่มขึ้นจำนวน 100 หุ้น
  - 1.3 กลุ่มมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน จำนวน 20,000 บาท
  - 1.4 กลุ่มมีทุนสำรองที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพิ่มขึ้น จำนวน 2,000 บาท
  - 1.5 กลุ่มมีทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ จำนวน 2,000 บาท
2. การดำเนินงานด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย
  - 2.1 กลุ่มมีการสำรวจความต้องการสินค้าของสมาชิก จำนวน 8 ครั้ง
  - 2.2 ชนิดของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่าย จำนวน 4 ชนิด
  - 2.3 ปริมาณของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่าย คิดจากต้นทุนของสินค้า จำนวน 200,000 บาท
  - 2.4 การให้บริการสินค้าเงินเชื่อแก่สมาชิก จำนวน 8 เดือน
3. การดำเนินงานด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก
  - 3.1 ชนิดของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่รวบรวม จำนวน 4 ชนิด
  - 3.2 ปริมาณของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่รวบรวมเพื่อจำหน่าย มีต้นทุน จำนวน 200,000 บาท
  - 3.3 ปริมาณของผลผลิตที่กลุ่มรวบรวมจากสมาชิกแล้วนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มีต้นทุน 100,000 บาท
4. การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้
  - 4.1 กลุ่มมีการจัดฝึกอบรมวิชาการด้านการเกษตรให้แก่สมาชิก จำนวน 4 ครั้ง
  - 4.2 กลุ่มพาสมาชิกไปทัศนศึกษาดูงานการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 4 ครั้ง

4.3 กลุ่มติดต่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการและข้อมูลการตลาดจากหน่วยงานต่างๆ จำนวน 4 ครั้ง

4.4 กลุ่มมีการเผยแพร่กิจกรรมและผลงานของกลุ่มจำนวน 4 ครั้ง

5. การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า

5.1 กลุ่มมีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องจักรกล และเครื่องมือทางการเกษตร มีรายได้จากการให้บริการ จำนวน 2,000 บาท

5.2 ชนิดของอุปกรณ์ เครื่องจักรกล และเครื่องมือทางการเกษตร ที่กลุ่มจัดหามาให้บริการสมาชิก จำนวน 4 ชนิด

6. การดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

6.1 กลุ่มมีการให้สมาชิกกู้เงิน จำนวน 40,000 บาท

6.2 กลุ่มมีการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นแก่สมาชิก จำนวน 2,000 บาท

6.3 กลุ่มมีการจ่ายเงินปันผลตามส่วนของธุรกิจที่สมาชิกทำกับกลุ่ม จำนวน 4,000 บาท

6.4 กลุ่มมีการจ่ายเงินทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัว จำนวน 2,000 บาท

การจัดชั้นกลุ่มเกษตรกรของสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

ตามโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ที่กำหนดไว้ในแนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2539: 76-78) ได้กำหนดให้งานพัฒนาสถาบันเกษตรกรมีหน้าที่รับผิดชอบ ควบคุม ดูแล และวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกรตลอดจนการประเมินผล หรือวัดความก้าวหน้าของการดำเนินงานเมื่อสิ้นปี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานกลุ่มเกษตรกรได้ทราบถึงสภาพการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถจำแนกระดับมาตรฐานการดำเนินงาน ของกลุ่มตามเกณฑ์ในการจัดชั้นกลุ่มเกษตรกรที่ทางสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือกำหนดขึ้น โดยกำหนดความสำคัญของกิจกรรมหลักของกลุ่มเกษตรกร และระดับคะแนน ดังนี้

1. เศรษฐกิจ	มีระดับคะแนน	30 คะแนน
2. การดำเนินงานกลุ่ม	มีระดับคะแนน	30 คะแนน
3. การรับความรู้และข่าวสาร	มีระดับคะแนน	20 คะแนน
4. การถ่ายทอดความรู้และข่าวสาร	มีระดับคะแนน	20 คะแนน
	รวม	100 คะแนน

ในการจัดชั้นกลุ่มเกษตรกรได้ดำเนินการจัดระดับของกลุ่มเป็น 3 ระดับ คือ
 กลุ่มระดับที่ 1 หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่มีการดำเนินงานในเกณฑ์ดีได้คะแนน
 70 คะแนนขึ้นไป

กลุ่มระดับที่ 2 หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่มีการดำเนินงานในเกณฑ์ปานกลาง
 ได้คะแนนระหว่าง 51-69 คะแนน

กลุ่มระดับที่ 3 หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่ต้องปรับปรุงการดำเนินงานได้คะแนน
 รวมต่ำกว่า 50 คะแนน

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

โดยสภาพธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์สังคมไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตาม
 ลำพังผู้เดียวตามลำพังผู้เดียวได้เพราะว่าไม่มีมนุษย์คนใดเก่งหรือมีความสามารถสมบูรณ์ไปทุกอย่าง
 ต้องมีการพึ่งพา เมื่อแผ่ซึ่งกันละกันจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเพื่อความอยู่รอด

ความหมายของกลุ่ม

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2534: 4) ได้กล่าวว่ากลุ่มหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
 เข้ามาร่วมกันทำกิจกรรมหรือบทบาทการใด ๆ โดยมีการดำเนินการนำไปสู่เป้าหมาย

Shaw ในทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 312) ได้กล่าวว่ากลุ่ม หมายถึง บุคคลสองคน หรือ
 มากกว่าผู้ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะที่ว่าแต่ละบุคคลมีอิทธิพลและถูกมีอิทธิพลต่อกันและกัน

ส่วน Schaefer and Lamn (1983: 157) ได้กล่าวว่ากลุ่ม หมายถึง การที่คนแต่ละคน ซึ่งมีสิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายกันในด้านบรรทัดฐาน ค่านิยม และความคาดหวังมีปฏิสัมพันธ์และมีความรู้สึกร่วมกันโดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน

จากความหมายของกลุ่มที่กล่าวมาสามารถสรุปลักษณะสำคัญของกลุ่มได้ 3 ประการ คือ

1. กลุ่มจะต้องประกอบด้วยบุคคลอย่างน้อยสองคนมารวมกัน
2. บุคคลจะต้องมีการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือมีปฏิสัมพันธ์
3. บุคคลจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สาเหตุของการรวมกลุ่ม

การที่บุคคลต้องเข้าไปรวมกลุ่มกันนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ ดังที่ พลาโต (Plato) ได้กล่าวได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะอยู่คนเดียวได้ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีจุดมุ่งหมาย และความต้องการที่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น

ธำรงค์ดี หมื่นจักร และศรีสง่า กรรณสูตร ใน บุญมัน ธนาศุภวัฒน์ (2537: 40) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการรวมกลุ่มว่าเกิดจากเหตุ 6 ประการคือ

1. เพื่อมิตรภาพ มนุษย์ต้องการเพื่อนเพื่อความผูกพันทางความรู้สึกด้านจิตใจจึงมีการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษาขอความช่วยเหลือเพื่อระบายความทุกข์ความสุขในบางเวลา และบางโอกาสการรวมกลุ่มกันเช่นนี้ถ้าหากบุคคลมีปฏิสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันมากเท่าใด ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตรต่อกันมากขึ้นเท่านั้น
2. เพื่อเข้าพวก ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความต้องการเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น
3. เพื่อป้องกันตนเอง คนเป็นจำนวนมากเข้ากลุ่มเพื่อให้ได้รับการป้องกันในฐานะสมาชิกกลุ่ม การรวมกันเป็นกลุ่มทำให้สมาชิกมีความแข็งแกร่ง มีอำนาจต่อรอง และป้องกันสมาชิกของตนจากการถูกเอาเปรียบจากผู้อื่น
4. การจกขวยผลประโยชน์ ในหน่วยงานต่างๆ นั้นบางครั้งพนักงานจะเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อเป็นการจกขวยผลประโยชน์จากหน่วยงานโดยถือเอาข้อได้เปรียบในตำแหน่งงานหรือฐานะของตนเป็นข้อต่อรอง

5. เพื่อช่วยเหลือกัน โดยธรรมชาติของมนุษย์ไม่มีใครที่จะเก่งหรือความสามารถทุกอย่าง ดังนั้นมนุษย์จึงต้องรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและบทบาททางสังคมของตน การเป็นสมาชิกและมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในกลุ่มช่วยให้บุคคลเข้าใจถึงบทบาท สถานภาพ และความเป็นปัจเจกชนของตนได้ดีขึ้น รู้จักและเข้าใจลักษณะการแสดงออกของบุคคลอื่น ๆ ที่มีต่อตนได้มากขึ้น

ส่วน Engle and Snellgrove ในถวิล ธาราโภชน (2532: 102-103) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่บุคคลเข้าร่วมกลุ่มมี 4 ประการคือ

1. มีความพึงพอใจในกิจกรรมนั้น
2. มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย
3. เพื่อส่งเสริมสถานภาพของตนเอง
4. เพื่อจุดประสงค์ทางธุรกิจ

การพัฒนาการของกลุ่ม

ณรงค์ เส็งประชา (2537: 78) ได้กล่าวว่ามนุษย์จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มได้นั้น ย่อมต้องมีแรงกระตุ้น หรือแรงจูงใจถึงระดับหนึ่งสมาชิกย่อมคิดว่าจะได้รับประโยชน์จากกลุ่มอย่างพึงพอใจการรวมตัวกันเป็นกลุ่มจึงเกิดขึ้นและกลุ่มจะค่อย ๆ พัฒนาการไปตามขั้นตอนดังนี้

1. มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความสนใจร่วมกัน และมีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องนั้น
2. มีการอธิบายขยายความในเรื่องที่สนใจเกี่ยวกับเหตุที่ต้องทำผลที่จะได้รับ และบทบาทที่ควรจะแสดง
3. เกิดการทำให้มีการสร้างบรรทัดฐานเพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดแบบแผนของการกระทำต่อกันทางสังคม
4. ดำเนินงานตามบรรทัดฐาน หรือตามแผนเพื่อผลตามเป้าหมาย มีการแบ่งงานเลือกสรรงานที่จะปฏิบัติตามประสพการณ์และความสามารถ

อย่างไรก็ตามกลุ่มจะเหนียวแน่นถ้าสามารถสนองประโยชน์ให้สมาชิก สมาชิกมีการยอมรับนับถือกัน สมาชิกมีความมั่นคงปลอดภัยและมีความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไกรสิทธิ์ ชัยพรหม (2536: 120-121) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกลุ่มเกษตรกรสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินการฝึกอบรม

1.1 ควรสำรวจความต้องการการฝึกอบรม เพื่อจะได้ทราบว่าเกษตรกร มีความสนใจ

ในเรื่องใด

1.2 ควรจัดการฝึกอบรมในช่วงที่เกษตรกรว่างจากงานในไร่นา

1.3 ควรใช้สื่อประกอบเพื่อเพิ่มการเรียนรู้

2. สร้างความพึงพอใจจากการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

2.1 ควรจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็นมาจำหน่ายในราคาต่ำกว่าท้องตลาด

2.2 ควรจัดหาสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ

2.3 ควรมีการปันผลคืนตามหุ้นที่ถือ และได้รับเงินปันผลเฉลี่ยคืนตามส่วนของธุรกิจ

3. ควรนำสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ไปศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผล

สำเร็จ

บุญรวม พานเพชร (2537: 76) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ กับกลุ่มที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ในจังหวัดตาก พบว่า กิจกรรมที่ความพึงพอใจของสมาชิกทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกัน คือ 1) การรับฝากเงินและออมทรัพย์ 2) การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย 3) การบริการแก่สมาชิก 4) การรวบรวมผลผลิตของสมาชิกไปจำหน่าย และ 5) การส่งเสริมสวัสดิการในหมู่สมาชิกและครอบครัว ส่วนกิจกรรมที่ความพึงพอใจของสมาชิกทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกันคือ 1) การส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการและ 2) การให้เงินกู้

เอื้อน หุ่นเที่ยง (2539: 74) ได้ศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์นิคมเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่าสมาชิกมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของสหกรณ์เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) ธุรกิจรวมกันขาย (ข้าว) 2) การคัดเลือกสมาชิกสหกรณ์ 3) ธุรกิจการรับฝากเงิน 4) ธุรกิจรวมกันซื้อ 5) ธุรกิจสินเชื่อและ 6) การส่งเสริมอาชีพและการศึกษาอบรมนอกจากนั้นยังได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

1. ควรจัดกลุ่มเกษตรกรให้เหมาะสมสอดคล้องกับขีดความสามารถของสมาชิก
2. ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีรายได้เสริมภาคนอกเกษตร
3. ควรปรับปรุงรูปแบบการประชาสัมพันธ์
4. ควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบสหกรณ์ว่าด้วยการให้เงินกู้
5. การรวบรวมผลผลิตของสมาชิก ควรรวบรวมผลผลิตอย่างอื่นด้วยไม่จำกัดเฉพาะ

ข้าวอย่างเดียว

6. ควรจ่ายเงินปันผลเฉลี่ยคืนตามส่วนของธุรกิจ ในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี
7. ฝ่ายส่งเสริมสหกรณ์ควรจัดหาแหล่งเงินทุน เพื่อใช้เป็นทุนดำเนินการรวบรวมผลผลิต
8. ควรมีการสำรวจความต้องการสินค้าอุปโภค บริโภค และวัสดุการเกษตรจากสมาชิก

และจัดหามาบริการให้เพียงพอ

9. สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกถือหุ้นกับสหกรณ์ให้มากขึ้น

วิโรจน์ ชุมสมุย (2540: 60-64) ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลเศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า อายุ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนจำนวนสมาชิกในครัวเรือนขนาดของ พื้นที่ทำกิน รายได้ภาคเกษตร รายได้ภาคนอกเกษตร และประสบการณ์การฝึกอบรมมีความแตกต่าง

ส่วนการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกันในด้าน 1) ความรู้และการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัวและการเพิ่ม รายได้ 3) การดำเนินงานด้านการบริหารงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับความสามารถในการ ตัดสินใจและการวางแผนดำเนินกิจกรรม และการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น

นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสรุปได้ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร ควรมีความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นอย่างดี

2. ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหลักสูตร หรือวิชาที่ต้องการ ฝึกอบรม และควรจัดในเวลาที่เหมาะสม

3. ควรมีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มให้ชัดเจน

4. ควรพาสมาชิกกลุ่มระดับชั้นที่ 3 (กลุ่มต้องปรับปรุง) ไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มที่ ประสบผลสำเร็จ เพื่อจะได้นำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับปรุงการดำเนินงาน

ภาคสรุป (Overview)

การพัฒนาการเกษตรยังคงเป็นแผนพัฒนาพื้นฐานสำคัญของประเทศ เพราะภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง กล่าวคือ นอกจากเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรในภูมิภาคต่างๆ แล้วยังเป็นสินค้าออกที่สำคัญนำเงินตราเข้าสู่ประเทศมากกว่าปีละ 2 แสนล้านบาท โดยมีเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นผู้ทำหน้าที่ผลิตสินค้าทางการเกษตร ในส่วนของทางราชการ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับเกษตรกรในการสนับสนุนส่งเสริมด้านต่างๆ เช่น ความรู้ทางวิชาการ ปัจจัยการผลิต ข้อมูลข่าวสารการตลาด เป็นต้น ยังส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันในรูปของกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างพลังต่อรองกับพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น ตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งคือ การปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่ม

กรอบแนวความคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ในการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของ การวิจัย และได้ตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยขึ้นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ซึ่งมีตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัว ขนาดพื้นที่ทำกิน ระยะเวลาการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรและประสบการณ์ฝึกอบรม

ในด้านการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มในข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากสมาชิก การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า และการจัด

สวัสดิการให้แก่สมาชิก โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า กิจกรรมทั้ง 6 ด้าน นั้นกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร และการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 6 กิจกรรม โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 มีลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการกลุ่ม และการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มที่แตกต่างกัน

การศึกษาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่นี้ ต้องการที่จะทราบว่ากลุ่มเกษตรกรทั้งสามระดับชั้นได้ดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์มากน้อยแค่ไหน มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypotheses)

จากการตรวจสอบเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน
2. การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definitions of Terms)

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมซึ่งเป็นตัวแปรที่กำหนดไว้ในสมมติฐาน ได้แก่

1. อายุ
2. สถานภาพการสมรส
3. การศึกษา
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว
5. รายได้
6. ขนาดของพื้นที่ทำกิน
7. ระยะเวลาการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร
8. ประสบการณ์ฝึกอบรม

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มได้ร่วมมือกันดำเนินงานตามกิจกรรมหลักที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากสมาชิก การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า และการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรและผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นได้ให้ความเห็นต่อคำถามในแบบสัมภาษณ์ และกำหนดการให้คะแนนดังนี้คือ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่ามีการดำเนินงานระดับมากที่สุด = 5 คะแนน มีการดำเนินงานระดับมาก = 4 คะแนน มีการดำเนินงานระดับปานกลาง = 3 คะแนน มีการดำเนินงานระดับน้อย = 2 คะแนน และมีการดำเนินงานระดับน้อยที่สุด = 1 คะแนน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ การให้คะแนนในแต่ละข้อความของการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 6 ด้าน ไว้ดังนี้

1. การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

1.1 กลุ่มใช้วิธีการออกหุ้นเพื่อระดมทุนจากสมาชิก 1 วิธี = 1 คะแนน 2 วิธี = 2 คะแนน 3 วิธี = 3 คะแนน 4 วิธี = 4 คะแนน และ 5 วิธีขึ้นไป = 5 คะแนน

1.2 กลุ่มมีจำนวนหุ้นเพิ่มขึ้น 0-25 หุ้น = 1 คะแนน 26-50 หุ้น = 2 คะแนน
51-75 หุ้น = 3 คะแนน, 76-100 หุ้น = 4 คะแนน และ 101 หุ้นขึ้นไป = 5 คะแนน

1.3 กลุ่มมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน 0-5,000 บาท = 1 คะแนน 5,001-10,000 บาท = 2 คะแนน 10,001-15,000 บาท = 3 คะแนน 15,001-20,000 บาท = 4 คะแนน และ 20,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

1.4 ทุนสำรองของกลุ่มที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพิ่มขึ้น 0-500 บาท = 1 คะแนน 501-1,000 บาท = 2 คะแนน 1,001-1,500 บาท = 3 คะแนน 1,501-2,000 บาท = 4 คะแนน และ 2,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

1.5 กลุ่มมีจำนวนทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่นๆ 0-500 บาท = 1 คะแนน 501-1,000 บาท = 2 คะแนน 1,001-1,500 บาท = 3 คะแนน 1,501-2,000 บาท = 4 คะแนน และ 2,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

2. การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

2.1 กลุ่มมีการสำรวจความต้องการสินค้าของสมาชิก 0-2 ครั้ง = 1 คะแนน 3-4 ครั้ง = 2 คะแนน 5-6 ครั้ง = 3 คะแนน 7-8 ครั้ง = 4 คะแนน และ 9 ครั้งขึ้นไป = 5 คะแนน

2.2 ชนิดของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่าย 1 ชนิด = 1 คะแนน 2 ชนิด = 2 คะแนน 3 ชนิด = 3 คะแนน 4 ชนิด = 4 คะแนน และ 5 ชนิดขึ้นไป = 5 คะแนน

2.3 ปริมาณของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่าย คิดจากต้นทุนของสินค้า 0-50,000 บาท = 1 คะแนน 50,001-100,000 บาท = 2 คะแนน 100,001-150,000 = 3 คะแนน 150,001-200,000 บาท = 4 คะแนน และ 200,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

2.4 การให้บริการสินค้าเงินเชื่อแก่สมาชิก 1-2 เดือน = 1 คะแนน 3-4 เดือน = 2 คะแนน 5-6 เดือน = 3 คะแนน 7-8 เดือน = 4 คะแนน และ 9 เดือนขึ้นไป = 5 คะแนน

3. การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

3.1 ชนิดของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มรวบรวมจากสมาชิก 1 ชนิด = 1 คะแนน 2 ชนิด = 2 คะแนน 3 ชนิด = 3 คะแนน 4 ชนิด = 4 คะแนน และ 5 ชนิดขึ้นไป = 5 คะแนน

3.2 ปริมาณของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มรวบรวมจากสมาชิกเพื่อจำหน่าย มีต้นทุน 0-50,000 บาท = 1 คะแนน 50,001-100,000 บาท = 2 คะแนน 100,001-150,000 บาท = 3 คะแนน 150,001-200,000 บาท = 4 คะแนน และ 200,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

3.3 ปริมาณของผลผลิตที่กลุ่มรวบรวมจากสมาชิกแล้วแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มี
 ต้นทุน 0-25,000 บาท = 1 คะแนน 25,001-50,000 บาท = 2 คะแนน 50,001-75,000 บาท = 3
 คะแนน 75,001-100,000 บาท = 4 คะแนน และ 100,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

4. การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้

4.1 กลุ่มมีการจัดฝึกอบรม วิชาการด้านการเกษตรให้แก่สมาชิก 1 ครั้ง = 1 คะแนน
 2 ครั้ง = 2 คะแนน 3 ครั้ง = 3 คะแนน 4 ครั้ง = 4 คะแนน และ 5 ครั้งขึ้นไป = 5 คะแนน

4.2 กลุ่มพาสมาชิกไปทัศนศึกษาดูงานการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ 1 ครั้ง = 1
 คะแนน 2 ครั้ง = 2 คะแนน 3 ครั้ง = 3 คะแนน 4 ครั้ง = 4 คะแนน และ 5 ครั้ง ขึ้นไป = 5 คะแนน

4.3 กลุ่มติดต่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการและข้อมูลการตลาดจากหน่วยงาน
 ต่างๆ 1 ครั้ง = 1 คะแนน 2 ครั้ง = 2 คะแนน 3 ครั้ง = 3 คะแนน 4 ครั้ง = 4 คะแนน และ 5 ครั้งขึ้นไป
 = 5 คะแนน

4.4 กลุ่มมีการเผยแพร่กิจกรรมและผลงานของกลุ่ม 1 ครั้ง = 1 คะแนน 2 ครั้ง = 2
 คะแนน 3 ครั้ง = 3 คะแนน 4 ครั้ง = 4 คะแนน และ 5 ครั้งขึ้นไป = 5 คะแนน

5. การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า

5.1 กลุ่มมีการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องจักรกล และเครื่องมือทางการเกษตร มีรายได้
 จากการให้บริการ 0-500 บาท = 1 คะแนน 501-1,000 บาท = 2 คะแนน 1,001-1,500 บาท = 3
 คะแนน 1,501-2,000 บาท = 4 คะแนน และ 2,001 บาท ขึ้นไป = 5 คะแนน

5.2 ชนิดของอุปกรณ์ เครื่องจักรกล และเครื่องมือทางการเกษตรที่กลุ่มจัดมาให้
 บริการสมาชิก 1 ชนิด = 1 คะแนน 2 ชนิด = 2 คะแนน 3 ชนิด = 3 คะแนน 4 ชนิด = 4 คะแนน
 และ 5 ชนิด ขึ้นไป = 5 คะแนน

6. การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

6.1 กลุ่มมีการให้สมาชิกกู้เงิน 0-10,000 บาท = 1 คะแนน 10,001-20,000 บาท =
 2 คะแนน 20,001-30,000 บาท = 3 คะแนน 30,001-40,000 บาท = 4 คะแนน และ 40,001 บาท
 ขึ้นไป = 5 คะแนน

6.2 กลุ่มมีการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นแก่สมาชิก 0-500 บาท = 1 คะแนน 501-1,000 บาท = 2 คะแนน 1,001-1,500 บาท = 3 คะแนน 1,501-2,000 บาท = 4 คะแนน และ 2,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

6.3 กลุ่มมีการจ่ายเงินปันผลตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกทำกับกลุ่ม 0-1,000 บาท = 1 คะแนน 1,001-2,000 บาท = 2 คะแนน 2,001-3,000 บาท = 3 คะแนน 3,001-4,000 บาท = 4 คะแนน และ 4,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

6.4 กลุ่มมีการจ่ายเงินทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัว 0-500 บาท = 1 คะแนน 501-1,000 บาท = 2 คะแนน 1,001-1,500 บาท = 3 คะแนน 1,501-2,000 บาท = 4 คะแนน และ 2,001 บาทขึ้นไป = 5 คะแนน

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่องการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย
ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ เป็น
จังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีพื้นที่ประมาณ 20,107,057 ตารางกิโลเมตรประชากรส่วนใหญ่ประกอบ
อาชีพด้านการเกษตร เป็นแหล่งผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญหลายชนิดทั้งเพื่อการบริโภคภายใน
ประเทศและส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศซึ่งเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาการเกษตรเข้าสู่
อุตสาหกรรมเกษตรในอนาคตเป็นอย่างมากในด้านการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร จัดได้ว่าเป็นจังหวัด
ที่เกษตรกรได้ให้ความสนใจและเล็งเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มได้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเป็น
จำนวนมาก ดังนั้นผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่หลายจังหวัดของประเทศ

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

(Population and Sampling Procedures)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมี
ทั้งหมด 760 คน ใน 152 กลุ่ม ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอำเภอและระดับชั้น

ลำดับ	อำเภอ	กลุ่มระดับที่ 1		กลุ่มระดับที่ 2		กลุ่มระดับที่ 3	
		จำนวนกลุ่ม	จำนวน	จำนวนกลุ่ม	จำนวน	จำนวนกลุ่ม	จำนวน
		(กลุ่ม)	(คน)	(กลุ่ม)	(คน)	(กลุ่ม)	(คน)
1.	แม่ฮ้าย	-	-	1	5	4	20
2.	ฝาง	2	10	4	20	4	20
3.	ไชยปราการ	3	15	1	5	1	5
4.	เชียงดาว	4	20	1	5	4	20
5.	พร้าว	1	5	2	10	2	10
6.	แม่แตง	1	5	3	15	4	20
7.	แมริม	2	10	4	20	4	20
8.	สะเมิง	-	-	1	5	5	25
9.	สันทราย	4	20	9	45	-	-
10.	ดอยสะเก็ด	2	10	1	5	7	35
11.	กิ่ง อ.แม่ฮอน	1	5	3	15	-	-
12.	เมือง	1	5	1	5	3	15
13.	สันกำแพง	1	5	7	35	1	5
14.	สารภี	8	40	-	-	-	-
15.	หางดง	2	10	1	5	3	15
16.	แม่แจ่ม	-	-	-	-	3	15
17.	สันป่าตอง	1	5	2	10	4	20
18.	แม่วาง	1	5	-	-	7	35
19.	กิ่ง อ.ดอยหล่อ	-	-	3	15	-	-
20.	จอมทอง	3	15	3	15	2	10

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	กลุ่มระดับที่ 1		กลุ่มระดับที่ 2		กลุ่มระดับที่ 3	
		จำนวนกลุ่ม (กลุ่ม)	จำนวน คณะกรรมการ การกลุ่ม (คน)	จำนวนกลุ่ม (กลุ่ม)	จำนวน คณะกรรมการ การกลุ่ม (คน)	จำนวนกลุ่ม (กลุ่ม)	จำนวน คณะกรรมการ การกลุ่ม (คน)
21.	ฮอด	-	-	1	5	2	10
22.	ดอยเต่า	-	-	-	-	4	20
23.	อมก๋อย	-	-	1	5	2	10
รวม		37	185	49	245	66	330

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2541

43 ๑

76)

ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างมาเป็นบางส่วนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยมีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. ทำการแบ่งกลุ่มประชากร จำนวน 760 คน ออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มเกษตรกรระดับที่ 1 จำนวน 185 คน ระดับที่ 2 จำนวน 245 คน และระดับที่ 3 จำนวน 330 คน

2. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 760 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามแบบของ Taro Yamane ซึ่ง บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2535: 68) ได้กล่าวไว้ว่าวิธีการนี้เหมาะสมสำหรับประชากรที่มีจำนวนแน่นอน (finite population) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ โดยใช้สูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนของประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่กำหนดว่าจะเป็น

ในที่นี้ $N = 760$ และ $e = 0.05$

$$\text{แทนค่า } n = \frac{760}{1 + 760(0.05)^2}$$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง = 262 คน

3. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชากรในแต่ละระดับ ของกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเหมาะสมกับขนาดของประชากรโดยใช้สูตร

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
 N = จำนวนของประชากรทั้งหมด
 N_i = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
 n_i = จำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มจากตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

4. สุ่มตัวอย่างบุคคลของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากจากรายชื่อของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับกลุ่มเกษตรกร

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	จำนวนตัวอย่าง (คน)
กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1			
1	ทำนาซีเหล็ก	แม่แตง	3
2	ทำนาสำราญราษฎร์	ดอยสะเก็ด	3
3	ทำนาสันปูเลย	ดอยสะเก็ด	2
4	ทำนาแม่่นะ	เชียงใหม่	3
5	ทำไร่แม่่นะ	เชียงใหม่	3
6	ทำนาเมืองงาย	เชียงใหม่	3
7	ทำสวนซีเหล็ก	แมริม	2
8	ทำนาท่ากว้าง	สารภี	4
9	ทำนาหนองแฝก	สารภี	4
10	ทำนาดอนแก้ว	สารภี	3
11	ทำไร่น้ำบ่อหลวง	สันป่าตอง	3
12	ทำนาสันผีเสื้อ	เมือง	3
13	ทำนาหนองตอง	หางดง	3
14	ทำนาสันผักหวาน	หางดง	3
15	ทำนาบ้านหลวง	จอมทอง	4
16	ทำนาสบเตี๊ยะ	จอมทอง	3
17	ทำสวนบ้านเป๊ะ	จอมทอง	3
18	ทำนาหนองหาร	สันทราย	3
19	ทำไร่แม่แฝกใหม่	สันทราย	3
20	ทำนาออนกลาง	กิ่งอำเภอแม่ออน	3
21	ทำสวนบ้านกาด	แม่วาง	3
รวมกลุ่มระดับชั้นที่ 1			64

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	จำนวนตัวอย่าง (คน)
กลุ่มเกษตรกรรมระดับชั้นที่ 2			
1	ทำนاب้านแหวน	หางดง	4
2	ทำสวนสบเตี้ยะ	จอมทอง	3
3	ทำนاب้านเป๊ะ	จอมทอง	3
4	ทำสวนช่วงเปา	จอมทอง	3
5	ทำนาดันเปา	สันกำแพง	3
6	ทำนาแม่ปุคา	สันกำแพง	4
7	ทำนาสันกลาง	สันกำแพง	4
8	ทำนาสันกำแพง	สันกำแพง	3
9	ทำนาห้วยทราย	สันกำแพง	2
10	ทำนาหนองจ้อม	สันทราย	3
11	ทำนาหนองแฝก	สันทราย	4
12	ทำสวนแม่แฝก	สันทราย	4
13	ทำนาเมืองเส้น	สันทราย	2
14	เพาะเห็ดเมืองเส้น	สันทราย	2
15	ทำสวนบ่อแก้ว	สะเมิง	3
16	ทำนาตลาดขวัญ	ดอยสะเก็ด	3
17	ทำนาขี้เหล็ก	แมริม	3
18	ทำนาสันโป่ง	แมริม	3
19	ทำนาบางคราม	กิ่งอำเภอดอยหล่อ	4
20	ทำนาสองแคว	กิ่งอำเภอดอยหล่อ	3
21	ทำไร่สองแคว	กิ่งอำเภอดอยหล่อ	4
22	ทำนاب้านแม	สันป่าตอง	4

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	จำนวนตัวอย่าง (คน)
23	ทำนาทุ่งสะโตก	สันป่าตอง	3
24	ทำนาสุเทพ	เมือง	4
25	ทำนาม่อนปิ่น	ฝาง	3
26	ทำนาแม่สุน	ฝาง	3
	รวมกลุ่มระดับชั้นที่ 2		84
กลุ่มระดับชั้นที่ 3			
1	ทำนาหางดง	หางดง	3
2	ทำนาหนองแก้ว	หางดง	4
3	ทำนาขุนคอง	หางดง	4
4	ทำนาช่วงเปา	จอมทอง	4
5	ทำไร่สบเตี้ยะ	จอมทอง	3
6	ทำนาบ้านกาด	แม่วาง	4
7	ทำสวนทุ้งปี่	แม่วาง	4
8	ทำไร่บ้านกาด	แม่วาง	3
9	ทำสวนดอนเปา	แม่วาง	4
10	ทำไร่ดอนเปา	แม่วาง	4
11	ทำนาสะเมิงใต้	สะเมิง	3
12	ทำไร่สะเมิงใต้	สะเมิง	4
13	ทำนาแม่สาย	สะเมิง	3
14	ทำไร่บ้านเป้า	แม่แตง	4
15	ทำไร่อินทขิล	แม่แตง	3
16	ทำนาแม่ฮ้อยเงิน	ดอยสะเก็ด	3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	จำนวนตัวอย่าง (คน)
17	ทำนาแม่โป่ง	ดอยสะเก็ด	3
18	ทำนาตลาดใหญ่	ดอยสะเก็ด	4
19	ทำไร่เมืองคอง	เชียงดาว	4
20	ทำไร่ปิ้งโค้ง	เชียงดาว	3
21	ทำนาแม่แรม	แมริม	4
22	ทำนาริมเหนือ	แมริม	4
23	ทำสวนแม่สา	แมริม	3
24	ทำนาบวักค่าง	สันกำแพง	3
25	ทำนาบ้านกลาง	สันป่าตอง	3
26	ทำนามะขามหลวง	สันป่าตอง	3
27	ทำนายูหว่า	สันป่าตอง	4
28	ทำสวนสตรอเบอร์รี่	เมือง	4
29	ทำนาแม่เหี้ยะ	เมือง	3
30	ทำนาป่าแดด	เมือง	4
31	ทำสวนท่าดอน	แม่ฮาย	3
32	ทำไร่แม่ฮาย	แม่ฮาย	3
	รวมกลุ่มระดับชั้นที่ 3		112
	รวมกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น		262

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามที่กำหนดไว้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 3 ระดับชั้น

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น

ตอนที่ 3 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น

การทดสอบเครื่องมือ (Pretesting of the Instrument)

1. การทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

2. การทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ระดับชั้น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามแบบของ Cronbach (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538: 125-126) ซึ่งมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right\}$$

เมื่อ α หมายถึง สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n หมายถึง จำนวนข้อ

s_i^2 หมายถึง คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

s^2 หมายถึง คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

จากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์หาค่าความเชื่อมั่น ปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น = 0.9194 ซึ่งถือว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูงถึงร้อยละ 91.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานโดยตรงกับสำนักงานเกษตรอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ประสานงานโดยตรงกับคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

เมื่อรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแต่ละตอนในแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาถอดรหัส พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยการสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS/PC*) สถิติที่ใช้มีดังนี้

1. ค่าร้อยละ (percentage) และค่าความถี่ (frequency) เพื่อแจกแจงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร
2. ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) ค่าพิสัย (range) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการกระจายของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร
3. การวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่มเกษตรกรดำเนินการดังนี้
นำคำตอบจากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้
  - 5 คะแนน สำหรับคำตอบ การดำเนินงาน/ปัญหาระดับมากที่สุด
  - 4 คะแนน สำหรับคำตอบ การดำเนินงาน/ปัญหาระดับมาก
  - 3 คะแนน สำหรับคำตอบ การดำเนินงาน/ปัญหาระดับปานกลาง
  - 2 คะแนน สำหรับคำตอบ การดำเนินงาน/ปัญหาระดับน้อย
  - 1 คะแนน สำหรับคำตอบ การดำเนินงาน/ปัญหาระดับน้อยที่สุด

ในการเปรียบเทียบค่าว่ามีการดำเนินงานและมีปัญหาในระดับใด เปรียบเทียบกับค่าต่อไปนี้เป็นคือ

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 สำหรับคำตอบมีการดำเนินงาน/ปัญหาระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 สำหรับคำตอบมีการดำเนินงาน/ปัญหาระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 สำหรับคำตอบมีการดำเนินงาน/ปัญหาระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 สำหรับคำตอบมีการดำเนินงาน/ปัญหาระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 สำหรับคำตอบมีการดำเนินงาน/ปัญหาระดับน้อยที่สุด

4. ค่าสถิติ F-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม และการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น

ระยะเวลาในการวิจัย

(Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2540 จนถึง เดือน สิงหาคม 2542 รวมระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 21 เดือน

บทที่ 4
ผลการวิจัยและวิจารณ์
(RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION)

ผลของการศึกษาถึงการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 จำนวน 262 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น

ตอนที่ 2 การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ลักษณะส่วนบุคคล

อายุ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอายุของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 3 พบว่า มีอายุเฉลี่ย 49 ปี โดยคณะกรรมการกลุ่ม มีอายุมากที่สุด 76 ปี และมีอายุน้อยที่สุด 31 ปี และเมื่อแยกตามช่วงอายุพบว่า ร้อยละ 14.50 มีอายุในช่วงระหว่าง 30-40 ปี ร้อยละ 45.04 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 28.25 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 11.45 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 61-70 ปี และร้อยละ 0.76 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 71-80 ปี แต่เมื่อเปรียบเทียบอายุเฉลี่ยของคณะกรรมการกลุ่มทั้ง 3 ระดับชั้นพบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีอายุเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีอายุเฉลี่ย 50.95, 50.09 และ 48.20 ตามลำดับ และเมื่อทดสอบความแตกต่างด้านอายุเฉลี่ยของ

คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าอายุของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อายุของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรไม่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มแต่อย่างใด กล่าวคือ ในการคัดเลือกคณะกรรมการที่จะมาทำหน้าที่บริหารงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนั้น โดยสภาพทั่วไปของสังคมไทย มักจะให้ความเคารพนับถือผู้ที่มีอาวุโส ซึ่งมักจะเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ผ่านประสบการณ์ในชีวิตมาพอสมควร และสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างดี

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	กลุ่มระดับชั้นที่ 1 (n = 64)		กลุ่มระดับชั้นที่ 2 (n = 84)		กลุ่มระดับชั้นที่ 3 (n = 114)		รวม (n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
30 - 40	5	7.81	13	15.48	20	17.54	38	14.50
41 - 50	30	46.78	35	41.67	53	46.50	118	45.04
51 - 60	22	34.38	22	26.20	30	26.32	74	28.25
61 - 70	6	9.38	14	16.65	10	8.77	30	11.45
71 - 80	1	1.56	-	-	1	0.87	2	0.76
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00
อายุเฉลี่ย		50.95		50.09		48.20		49.48
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		7.66		9.00		8.74		8.62
พิสัย		37-72		31-70		31-76		31-76
F = 1.33 ^{ns} Sig = 0.266								

สถานภาพการสมรส

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพการสมรสของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ในตารางที่ 4 พบว่าคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.80) แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน และมีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 1.91, 1.53 และ 0.75 เป็นหม้าย หย่าร้าง และเป็นโสดตามลำดับ แต่เมื่อแยกสถานภาพการสมรสของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.30) แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 3.10 หย่าร้างและร้อยละ 1.60 เป็นหม้าย คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.00) แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน มีเพียงส่วนน้อย คือร้อยละ 3.60 เป็นหม้าย ส่วนคณะกรรมการกลุ่มที่เป็นโสด และหย่าร้างมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 1.20 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.40) แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน ส่วนคณะกรรมการกลุ่มที่เป็นโสด หย่าร้าง และหม้าย มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 0.90 จากข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถทดสอบความแตกต่างด้านสถานภาพการสมรสของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย Chi-square (X^2) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความถี่น้อยกว่า 5 ถึง ครั้งหนึ่งของจำนวนกลุ่มทั้งหมด

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความเกี่ยวข้องกับอายุของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 49 ปี จะอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ และผ่านการสมรสมาแล้วประกอบกับในการคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่บริหารงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรโดยทั่วไปมักจะให้ความสำคัญกับผู้ที่มีชีวิตครอบครัวสมบูรณ์อีกด้วย

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	กลุ่มระดับชั้นที่ 1 (n = 64)		กลุ่มระดับชั้นที่ 2 (n = 84)		กลุ่มระดับชั้นที่ 3 (n = 114)		รวม (n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	โสด	-	-	1	1.20	1	0.90	2
แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน	61	95.30	79	94.00	111	97.40	251	95.80
หย่าร้าง	2	3.10	1	1.20	1	0.90	4	1.53
หม้าย	1	1.60	3	3.60	1	0.90	5	1.91
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00

ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 5 พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.61) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงไปร้อยละ 16.03 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 7.25 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 4.96 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา และมีเพียงร้อยละ 1.15 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และเมื่อแยกระดับการศึกษาของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.50) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงไปร้อยละ 25.00 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 7.81 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 3.13 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา และมีเพียงร้อยละ 1.56 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.25) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงไปร้อยละ 9.52 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอนุปริญญา ส่วนผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีเพียงร้อยละ 2.38 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.44) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงไปร้อยละ 16.67 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 5.26 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และร้อยละ 2.63 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา จากข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถทดสอบความแตกต่างด้านระดับการศึกษาของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วย Chi-square (X^2) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีค่าน้อยกว่า 5 ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนกลุ่มทั้งหมด

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นไปตามสภาพทั่วไปของสังคมชนบทไทย ดังที่ รัชนิกร เศรษฐโร (2528: 27) ได้กล่าวไว้ว่า ระดับการศึกษาของคนในชนบทมักจะต่ำกว่าในเมือง เพราะลักษณะอาชีพของชุมชนในชนบทไม่ต้องการผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงมากนัก และในขณะเดียวกัน ครอบครัวชนบทไทย มีความต้องการแรงงานจากครอบครัวมาก มักไม่ค่อยส่งเสริมให้เด็กเรียนสูงขึ้น

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาตอนต้น	30	46.88	56	66.67	74	64.91	160	61.07
ประถมศึกษาตอนปลาย	10	15.62	3	3.58	12	10.53	25	9.54
มัธยมศึกษาตอนต้น	16	25.00	7	8.33	19	16.67	42	16.03
มัธยมศึกษาตอนปลาย	5	7.81	8	9.52	6	5.26	19	7.25
อนุปริญญา	2	3.13	8	9.52	3	2.63	13	4.96
ปริญญาตรี	1	1.56	2	2.38	-	-	3	1.15
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 6 พบว่า มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน โดยครอบครัวที่มีสมาชิกมากที่สุด 8 คน และน้อยที่สุด 1 คน เมื่อแยกตามช่วงจำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.92) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว อยู่ในช่วงระหว่าง 4-6 คน รองลงไป (ร้อยละ 37.40) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว อยู่ในช่วงระหว่าง 1-3 คน และมีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 2.68) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วงระหว่าง 7-9 คน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08, 3.88 และ 3.84 ตามลำดับ และเมื่อทดสอบความแตกต่างด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน ดังนี้ จึงสรุปได้ว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ไม่มีส่วนที่จะทำให้การทำงานของกลุ่มแตกต่างกันตามระดับชั้นเพราะจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่และลูก ซึ่งสอดคล้องกับ ราชันิกร เศรษฐรัฐ (2528:139) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของครอบครัวในชนบทไทย มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่ต้องใช้กำลังแรงงานร่วมกันทำมาหากินนั้นได้ลดน้อยลง และมีการว่าจ้างแรงงานจากภายนอกเข้ามาแทนที่มากกว่าเดิม

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	กลุ่มระดับชั้นที่ 1 (n = 64)		กลุ่มระดับชั้นที่ 2 (n = 84)		กลุ่มระดับชั้นที่ 3 (n = 114)		รวม (n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 - 3	26	40.70	28	33.30	44	38.60	98	37.40
4 - 6	38	59.30	54	64.30	65	57.00	157	59.92
7 - 9	-	-	2	2.40	5	4.40	7	2.68
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00
ค่าเฉลี่ย		3.84		4.08		3.88		3.93
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		1.08		1.36		1.19		1.21
พิสัย		2-6		2-8		1-7		1-8
F = 0.893 ^{ns} Sig = 0.411								

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

รายได้ของครอบครัว

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรายได้ของครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ในตารางที่ 7 พบว่า มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 100,363 บาท/ปี มีรายได้มากที่สุด 1,700,000 บาท และน้อยที่สุด 12,000 บาท เมื่อแยกตามช่วงรายได้ของครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.52) มีรายได้อยู่ในช่วงระหว่าง 1-100,000 บาท รองลงไป ร้อยละ 18.32 มีรายได้ในช่วงระหว่าง 100,001-200,000 บาท ร้อยละ 4.96 มีรายได้ในช่วงระหว่าง 200,001-300,000 บาท ร้อยละ 1.53 มีรายได้ในช่วงระหว่าง 300,001-400,000 บาท ร้อยละ 0.38 มีรายได้ในช่วงระหว่าง 400,001-500,000 บาท และมีเพียงร้อยละ 2.29 มีรายได้ 500,001 บาทขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายได้ของครอบครัว ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 139,761.00, 96,556.90 และ 81,048.20 บาท ตามลำดับ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างด้านรายได้ของครอบครัว ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า รายได้ของครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีรายได้ของครอบครัวมากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 3 แต่ไม่แตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นที่ 2 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มระดับชั้นที่ 2 กับกลุ่มระดับชั้นที่ 3 มีรายได้ของครอบครัว ที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รายได้ของครอบครัว ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้สูง มักจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เป็นที่ไว้วางใจ และยอมรับนับถือ จากสมาชิก ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่จะขอความร่วมมือด้วย นอกจากนี้ยังสามารถทุ่มเทการทำงานให้กับกลุ่มได้อย่างเต็มที่ ส่งผลทำให้กลุ่มมีความเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามรายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัว (บาท)	กลุ่มระดับขั้นที่ 1 (n = 64)		กลุ่มระดับขั้นที่ 2 (n = 84)		กลุ่มระดับขั้นที่ 3 (n = 114)		รวม (n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	1 - 50,000	23	35.94	27	32.14	55	48.25	105
50,001 - 100,000	21	32.81	34	40.48	30	26.32	85	32.46
100,001 - 200,000	10	15.62	16	19.05	22	19.30	48	18.32
200,001 - 300,000	4	6.25	4	4.76	5	4.39	13	4.96
300,001 - 400,000	2	3.13	1	1.19	1	0.87	4	1.53
400,001 - 500,000	1	1.56	-	-	-	-	1	0.38
500,001 บาทขึ้นไป	3	4.69	2	2.38	1	0.87	6	2.29
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00
รายได้เฉลี่ย	139,761 ^a		96,556.90 ^{ab}		81,048.20 ^b		100,363.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	242,718.60		95,287.54		77,212.37		142,256.80	
พิสัย	26,000-1,700,000		17,000-600,000		12,000-600,000		12,000-1,700,000	

F = 3.606* Sig = 0.029

ขนาดของพื้นที่ทำกิน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับขนาดของพื้นที่ทำกิน ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 8 พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 11 ไร่ มีมากที่สุด 75 ไร่ และน้อยที่สุดคือ ไม่มีพื้นที่ทำกินโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มระดับชั้นที่ 3 เมื่อแยกตามช่วงขนาดของพื้นที่ทำกิน พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.74) มีพื้นที่ทำกินอยู่ในช่วงระหว่าง 1-10 ไร่ รองลงไป ร้อยละ 27.10 มีพื้นที่ทำกินอยู่ในช่วงระหว่าง 11-20 ไร่ ร้อยละ 6.11 มีพื้นที่ทำกินอยู่ในช่วงระหว่าง 21-30 ไร่ และร้อยละ 2.67 มีพื้นที่ทำกินจำนวน 31 ไร่ ขึ้นไป และร้อยละ 0.38 ระบุว่าไม่มีพื้นที่ทำกิน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยขนาดของพื้นที่ทำกินของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มระดับชั้นที่ 1 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ยของพื้นที่ทำกินเท่ากับ 12.32, 11.90 และ 8.78 ไร่ ตามลำดับ และเมื่อทดสอบความแตกต่างของขนาดพื้นที่ทำกิน ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีขนาดของพื้นที่ทำกินแตกต่างกัน และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีพื้นที่ทำกิน มากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3 แต่ไม่แตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นที่ 2 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีพื้นที่ทำกินมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าขนาดของพื้นที่ทำกินของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินมาก ย่อมส่งผลทำให้มีรายได้ของครอบครัวสูงตามไปด้วย มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม ทำให้มีโอกาสช่วยเหลือกิจกรรมของกลุ่มได้มากขึ้น จึงส่งผลทำให้การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรมีความสำเร็จได้

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่ทำกิน

ขนาดของพื้นที่ทำกิน (ไร่)	กลุ่มระดับขั้นที่ 1		กลุ่มระดับขั้นที่ 2		กลุ่มระดับขั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	-	-	-	-	1	0.88	1	0.38
1 - 5	23	35.94	21	25.00	46	40.35	90	34.35
6 - 10	15	23.44	26	30.95	36	31.58	77	29.39
11 - 20	20	31.25	26	30.95	25	21.93	71	27.10
21 - 20	4	6.25	7	8.33	5	4.38	16	6.11
31 ไร่ขึ้นไป	2	3.12	4	4.77	1	0.88	7	2.67
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00
ค่าเฉลี่ย		11.90 ^a		12.32 ^a		8.78 ^b		10.67
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		12.01		9.60		6.37		9.19
พิสัย		1-75		1-45		0-32		0-75
F = 4.451 Sig = 0.013								

ลักษณะทางสังคม

ระยะเวลาการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระยะเวลาการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 9 พบว่า ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย 6 ปี มากที่สุด 25 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี เมื่อแยกตามช่วงระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.83) เป็นคณะกรรมการกลุ่มอยู่ในช่วงระหว่าง 1-5 ปี รองลงไป ร้อยละ 18.70 เป็นคณะกรรมการกลุ่มอยู่ในช่วงระหว่าง 6-10 ปี ร้อยละ 11.45 เป็นคณะกรรมการกลุ่มอยู่ในช่วงระหว่าง 11-15 ปี ร้อยละ 4.20 เป็นคณะกรรมการกลุ่มอยู่ในช่วงระหว่าง 16-20 ปี และร้อยละ 3.82 เป็นคณะกรรมการกลุ่มอยู่ในช่วงระหว่าง 21-25 ปี เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่าคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ย 8.25, 7.54 และ 3.45 ตามลำดับ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างด้านระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3 แต่ไม่แตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นที่ 2 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่มมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าระยะเวลาการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มที่ทำหน้าที่ติดต่อกันเป็นเวลายาวนานปี แสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกให้ทำหน้าที่บริหารงานกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ฐานะของกลุ่มมีความมั่นคง ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มที่ต้องพัฒนานั้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการกลุ่มมีระยะเวลาการทำหน้าที่ไม่นาน และมีการเปลี่ยนตำแหน่งคณะกรรมการบ่อย จึงทำให้การดำเนินงานกลุ่มขาดความต่อเนื่องก็จะไม่ก่อให้เกิดขบวนการพัฒนาของกลุ่ม

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามระยะเวลาการทำงานที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการกลุ่ม (ปี)	กลุ่มระดับชั้นที่ 1 (n = 64)		กลุ่มระดับชั้นที่ 2 (n = 84)		กลุ่มระดับชั้นที่ 3 (n = 114)		รวม (n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	1 - 5	29	45.31	32	38.10	101	88.60	162
6 - 10	15	23.44	30	35.71	4	3.51	49	18.70
11 - 15	15	23.44	11	13.10	4	3.51	30	11.45
16 - 20	3	4.69	8	9.52	-	-	11	4.20
21 - 25	2	3.12	3	3.57	5	4.38	10	3.82
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00
ค่าเฉลี่ย		7.54 ^a		8.25 ^a		3.45 ^b		5.99
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		5.14		5.77		4.51		5.55
พิสัย		1-22		1-25		1-22		1-25

F = 16.897* : Sig = 0.000

ประสบการณ์ฝึกอบรม

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรในรอบปี พ.ศ. 2541 ทั้ง 3 ระดับชั้นนั้น จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่ามีประสบการณ์ฝึกอบรมเฉลี่ย 2 ครั้ง โดยคณะกรรมการกลุ่มเข้ารับการอบรมมากที่สุด 24 ครั้ง และน้อยที่สุดคือ 0 ครั้ง เมื่อแยกตามช่วง จำนวนครั้งการฝึกอบรมพบว่ามีเพียง ร้อยละ 3.44 ระบุว่าไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ร้อยละ 79.39 เข้ารับการฝึกอบรม 1-3 ครั้ง/ปี ร้อยละ 14.12 เข้ารับการฝึกอบรม 4-6 ครั้ง/ปี ร้อยละ 1.91 เข้ารับการฝึกอบรม 7-9 ครั้ง/ปี และร้อยละ 1.14 เข้ารับการฝึกอบรม 10 ครั้ง/ปี ขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยประสบการณ์ฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่าคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีประสบการณ์ฝึกอบรมมากที่สุด รองลงไปคือกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุด คือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ย 4.23, 2.00 และ 1.35 ตามลำดับ และเมื่อทดสอบความแตกต่างด้านประสบการณ์ฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ประสบการณ์การฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีประสบการณ์ฝึกอบรมมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีประสบการณ์ฝึกอบรมมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ประสบการณ์ฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีผลต่อการดำเนินงานกลุ่ม กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมมากครั้งทำให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เพิ่มขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาระบบการผลิตของตนเอง ตลอดจนการดำเนินงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานกลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังที่ พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์ (2537: 40) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการศึกษา และการให้การฝึกอบรม ถือเป็นงานสำคัญยิ่งในกระบวนการพัฒนาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชัย สมितिไกร (2537: 15) ได้กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และทัศนคติ อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรจำแนกตามประสบการณ์ฝึกอบรม

จำนวนครั้งการฝึกอบรม	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	-	-	5	5.95	4	3.51	9	3.44
1 - 3	32	50.00	70	83.33	106	92.98	208	79.39
4 - 6	25	39.06	8	9.52	4	3.51	37	14.12
7 - 9	5	7.81	-	-	-	-	5	1.91
10 ครั้งขึ้นไป	2	3.13	1	1.20	-	-	3	1.14
รวม	64	100.00	84	100.00	114	100.00	262	100.00
ค่าเฉลี่ย		4.23 ^a		2.00 ^b		1.35 ^c		2.26
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		3.36		1.74		0.92		2.32
พิสัย		1-24		0-12		0-6		0-24
F = 42.706 [*] Sig = 0.000								

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

ด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 11 พบว่า มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.80) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านวิธีการออกหุ้นเพื่อระดมทุนจากสมาชิกเท่ากับ 2.38 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านกลุ่มมีจำนวนหุ้นเพิ่มขึ้นเท่ากับ 3.05 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านกลุ่มมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงานเท่ากับ 3.12 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทุนสำรองของกลุ่มที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพิ่มขึ้นเท่ากับ 2.72 และค่าคะแนนเฉลี่ยด้านกลุ่มมีจำนวนทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ เท่ากับ 2.71 แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.46, 2.75 และ 1.90 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความแตกต่างการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานมีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการดำเนินงานด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานได้มากกว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานนั้น เป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการระดมทุนจากสมาชิกได้มาก และจะมีวิธีการออกหุ้นหลายวิธี เช่น เก็บค่าหุ้นเมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิก เมื่อสมาชิกกู้เงินจากกลุ่ม เมื่อสมาชิกจำหน่ายผลผลิตให้กับกลุ่ม เมื่อมีการจ่ายเงินปันผลประจำปี เป็นต้น ถ้ากลุ่มสามารถขายหุ้นได้มากก็จะทำให้เงินทุนของกลุ่มในแต่ละปีเพิ่มมากขึ้น เงินทุนที่เพิ่มขึ้นกลุ่มก็จะนำไปขยายปริมาณธุรกิจให้มากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้กลุ่มมีกำไรสุทธิประจำปีเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เมื่อกลุ่มมีกำไรสุทธิมาก การจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อเป็นเงินทุนสำรองหรือทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และอื่นๆ

ก็สูงตามไปด้วย ก็จะส่งผลทำให้กลุ่มมีฐานะมั่นคง มีเงินหมุนเวียนเพื่อใช้สำหรับการดำเนินงาน
มาก

ตารางที่ 11 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. วิธีการออกหุ้นเพื่อระดมทุนจากสมาชิก	3.40	0.86	2.19	0.47	1.96	0.26	2.38	0.79
2. กลุ่มมีจำนวนหุ้นเพิ่มขึ้น	4.65	0.51	2.78	0.98	2.35	1.09	30.5	1.32
3. กลุ่มมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	4.76	0.52	3.46	1.32	1.94	0.92	3.12	1.51
4. ทุนสำรองของกลุ่มที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพิ่มขึ้น	4.75	0.61	2.66	1.06	1.63	0.89	2.72	1.52
5. กลุ่มมีจำนวนทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	4.75	0.61	2.67	1.03	1.60	0.87	2.71	1.52
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	4.46 ^a	0.47	2.75 ^b	0.81	1.90 ^c	0.55	2.80	1.19

ช่วงคะแนนเฉลี่ย

ระดับการดำเนินงาน

F = 335.20* Sig = 0.000

4.21- 5.00

มากที่สุด

3.41- 4.20

มาก

2.61-3.40

ปานกลาง

1.81-2.60

น้อย

1.00-1.80

น้อยที่สุด

ด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 12 พบว่า มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.72) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการสำรวจความต้องการสินค้าของสมาชิกเท่ากับ 3.16 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านชนิดของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่ายเท่ากับ 1.92 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านปริมาณของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่ายเท่ากับ 3.79 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านระยะเวลาการให้บริการเงินเชื่อเท่ากับ 2.69 และค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดราคาสินค้าเท่ากับ 2.05 แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือกลุ่มเกษตรกรระดับที่ 2 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับที่ 3 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.37, 2.60 และ 2.45 ตามลำดับ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่าง การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายมีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการดำเนินงานด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 มีการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นจะมีการดำเนินงานในด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายเป็นหลักสำหรับสินค้าที่ขายกลุ่มจัดหามาจำหน่าย ได้แก่ ปุ๋ย สารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นส่วนใหญ่ โดยจะให้บริการเงินเชื่อให้กับสมาชิก 1 ฤดูกาลผลิต แล้วแต่ชนิดของพืชที่ปลูก อย่างไรก็ตาม กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 ซึ่งจะมีเงินทุนหมุนเวียนมากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้มากกว่าทั้งในด้านปริมาณ และชนิดของสินค้า

ตารางที่ 12 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. การสำรวจความต้องการสินค้าของสมาชิก	4.18	0.53	2.85	1.14	2.81	0.73	3.16	1.02
2. ชนิดของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่าย	2.85	0.87	1.88	0.73	1.43	0.67	1.92	0.93
3. ปริมาณของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่าย	4.87	0.51	3.82	1.70	3.15	1.52	3.79	1.56
4. ระยะเวลาการให้บริการสินค้าเงินเชื่อ	3.04	0.41	2.51	1.05	2.62	0.89	2.69	0.88
5. การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดราคาสินค้า	1.90	0.77	1.95	0.78	2.21	0.94	2.05	0.92
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.37 ^a	0.32	2.60 ^b	0.95	2.45 ^b	0.69	2.72	0.81

ช่วงคะแนนเฉลี่ย

ระดับการดำเนินงาน

F = 34.50* Sig = 0.000

4.21- 5.00

มากที่สุด

3.41- 4.20

มาก

2.61-3.40

ปานกลาง

1.81-2.60

น้อย

1.00-1.80

น้อยที่สุด

ด้านการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิก

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิก ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นจากตารางที่ 13 พบว่า มีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.62) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการกำหนดแผนงานการรวบรวมผลผลิตเท่ากับ 1.85 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านชนิดของผลผลิตและผลผลิตภัณฑที่กลุ่มรวบรวมเท่ากับ 1.10 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านปริมาณของผลผลิตและผลผลิตภัณฑที่กลุ่มรวบรวมเพื่อจำหน่ายเท่ากับ 1.95 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านปริมาณของผลผลิตที่กลุ่มรวบรวมแล้วนำมาแปรรูปเป็นผลผลิตภัณฑเท่ากับ 1.88 และค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมช่วยรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกเท่ากับ 1.62 แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.29, 1.73 และ 1.17 ตามลำดับ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้านการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิกมีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการดำเนินงานด้านการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิกได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิก ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ยังมีการดำเนินงานที่น้อยมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการรวบรวมผลผลิตและผลผลิตภัณฑของสมาชิกนั้นเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เงินทุนสูงมากและมีความเสี่ยง อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่สามารถดำเนินงานรวบรวมผลผลิตได้นั้น เป็นกลุ่มที่มีความพร้อมทางด้านเงินทุนหรือได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากทางราชการ ส่วนผลผลิตที่รวบรวมได้แก่ ข้าวเปลือก หอมหัวใหญ่ ลำไย เป็นต้น

ตารางที่ 13 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

ข้อความ	กลุ่มระดับขั้นที่ 1		กลุ่มระดับขั้นที่ 2		กลุ่มระดับขั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. การกำหนดแผนงานการรวบรวมผลผลิต	2.60	1.68	2.07	1.36	1.26	0.71	1.85	1.34
2. ชนิดของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มรวบรวม	1.32	0.64	1.00	0.00	1.05	0.22	1.10	0.37
3. ปริมาณของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มรวบรวมเพื่อจำหน่าย	2.68	1.99	2.30	1.83	1.28	0.83	1.95	1.64
4. ปริมาณของผลผลิตที่กลุ่มรวบรวมแล้วนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์	2.12	1.81	1.19	0.85	1.00	0.97	1.33	1.11
5. การมีส่วนร่วมช่วยรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก	2.70	1.61	2.10	1.38	1.26	0.72	1.88	1.34
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.29 ^a	1.32	1.73 ^b	0.92	1.17 ^c	0.47	1.62	0.99
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับการดำเนินงาน				F = 32.91* Sig = 0.000			
4.21- 5.00	มากที่สุด							
3.41- 4.20	มาก							
2.61-3.40	ปานกลาง							
1.81-2.60	น้อย							
1.00-1.80	น้อยที่สุด							

ด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ของกลุ่มเกษตรกร ทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 14 พบว่า มีการดำเนินงานในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.42) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการจัดฝึกอบรมวิชาการด้านการเกษตรเท่ากับ 2.33 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการพาสมาชิกไปทัศนศึกษาดูงานการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จเท่ากับ 1.18 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการติดต่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการและข้อมูลการตลาดจากหน่วยงานต่างๆ เท่ากับ 3.64 ค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการเผยแพร่กิจกรรมและผลงานของกลุ่มเท่ากับ 2.33 และค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมช่วยให้สมาชิกได้รับความรู้ทางวิชาการเพื่อนำไปปรับปรุงระบบการผลิตให้ดีขึ้นเท่ากับ 2.63 แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นพบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุดคือกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.19, 2.31 และ 2.08 ตามลำดับ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่าง การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้มีความแตกต่างกัน และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกร ระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานนั้น การติดต่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการและข้อมูลการตลาดจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งอาจทำได้โดยการที่คณะกรรมการกลุ่มไปติดต่อขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือจากนักวิชาการตามหน่วยงานต่างๆ ที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มาเผยแพร่ให้กับสมาชิกไปวางแผนการผลิต และปรับปรุงระบบการผลิตให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นบางครั้งเมื่อกลุ่มประสบปัญหาในการดำเนินงาน ได้ไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ก็สามารถช่วยแก้ปัญหาของกลุ่มให้หมดไปได้ ซึ่งส่งผลทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยความราบรื่น และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 14 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. การจัดฝึกอบรมวิชาการด้านการเกษตร	3.14	0.94	2.28	0.57	1.92	0.44	2.33	0.79
2. การพาสมาชิกไปทัศนศึกษาดูงานการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ	1.54	0.94	1.04	0.21	1.07	0.37	1.18	0.57
3. การติดต่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการและข้อมูลการตลาดจากหน่วยงานต่างๆ	4.31	0.94	3.53	0.96	3.35	1.05	3.64	1.06
4. การเผยแพร่กิจกรรมและผลงานของกลุ่ม	3.50	0.87	2.41	0.56	1.81	0.38	2.33	0.90
5. การมีส่วนร่วมช่วยให้สมาชิกได้รับความรู้ทางวิชาการเพื่อนำไปปรับปรุงระบบการผลิตให้ดีขึ้น	3.45	0.90	2.58	0.84	2.22	0.76	2.63	0.95
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.19 ^a	0.50	2.31 ^b	0.45	2.08 ^c	0.44	2.42	0.64

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับการดำเนินงาน	F = 118.86*	Sig = 0.000
4.21- 5.00	มากที่สุด		
3.41- 4.20	มาก		
2.61-3.40	ปานกลาง		
1.81-2.60	น้อย		
1.00-1.80	น้อยที่สุด		

ด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่าของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ดังแสดงในตารางที่ 15 พบว่า มีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 1.27) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านกลุ่มมีรายได้จากการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องจักรกลและเครื่องมือทางการเกษตรให้สมาชิกเช่าเท่ากับ 1.35 ด้านชนิดของอุปกรณ์ เครื่องจักรกลและเครื่องมือทางการเกษตรที่ให้บริการเท่ากับ 1.11 ด้านกลุ่มมีส่วนให้สมาชิกลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงเท่ากับ 1.25 และด้านความจำเป็นในการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมาบริการสมาชิกเท่ากับ 1.38 แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกร ระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.87, 1.19 และ 1.00 ตามลำดับ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่ามีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการดำเนินงานด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่าได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 กับกลุ่มระดับชั้นที่ 3 มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การดำเนินกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีการดำเนินงานน้อยมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์ เครื่องจักร และเครื่องมือทางการเกษตร ไว้บริการสมาชิก ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 1 มีอยู่บ้างเช่น เตอบลำไย รถเกี่ยวข้าว ซึ่งมีจำนวนน้อยมาก ประกอบกับเครื่องจักรมีราคาแพง กลุ่มไม่มีเงินทุนพอที่จะซื้อมาให้บริการสมาชิกได้

ตารางที่ 15 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า

ข้อความ	กลุ่มระดับขั้นที่ 1		กลุ่มระดับขั้นที่ 2		กลุ่มระดับขั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. กลุ่มมีรายได้จากการจัดหาอุปกรณ์เครื่องจักรกลและเครื่องมือทางการเกษตรให้สมาชิกเช่า	2.14	1.65	1.23	0.95	1.00	9.37	1.35	1.07
2. ชนิดของอุปกรณ์เครื่องจักรกลและเครื่องมือทางการเกษตรที่ให้บริการ	1.37	0.80	1.05	0.23	1.00	1.00	1.11	0.44
3. กลุ่มมีส่วนช่วยให้สมาชิกลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง	1.71	1.11	1.23	0.95	1.00	1.00	1.25	0.81
4. ความจำเป็นในการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมาบริการสมาชิก	2.26	1.49	1.23	0.95	1.00	0.00	1.38	1.04
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	1.87 ^a	1.10	1.19 ^b	0.77	1.00 ^b	2.34	1.27	0.77
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับการดำเนินงาน				F = 32.81* Sig = 0.000			
4.21-5.00	มากที่สุด							
3.41-4.20	มาก							
2.61-3.40	ปานกลาง							
1.81-2.60	น้อย							
1.00-1.80	น้อยที่สุด							

ด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ในตารางที่ 16 พบว่า มีการดำเนินงานในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.08) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการให้สมาชิกกู้เงินเท่ากับ 1.64 ด้านการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นเท่ากับ 2.62 ด้านการจ่ายเงินปันผลตามส่วนของธุรกิจที่สมาชิกทำกับกลุ่มเท่ากับ 2.64 ด้านการจ่ายเงินทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัวเท่ากับ 1.98 และด้านการให้เงินกู้สามารถแก้ปัญหาด้านเงินทุนให้สมาชิกเท่ากับ 1.51 แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35, 2.29 และ 1.21 ตามลำดับ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกมีความแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกนั้น กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีเงินทุนหมุนเวียนมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 สามารถให้บริการเงินกู้ให้กับสมาชิกแต่ยังเป็นปริมาณที่น้อย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นปีการดำเนินงานกลุ่มจะมีกำไรและมีการจัดสรรกำไรตามข้อบังคับเช่น จ่ายเงินปันผลตามหุ้น และตามส่วนธุรกิจให้กับสมาชิก จ่ายเป็นเงินทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัว กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีการจ่ายเงินปันผลให้กับสมาชิกแต่ในปริมาณที่น้อยกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 1 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 3 เกือบทั้งหมดจะจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีไว้เป็นทุนสำหรับการดำเนินงานของกลุ่ม

ตารางที่ 16 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. การให้สมาชิกกู้เงิน	2.07	1.74	2.15	1.77	1.03	0.18	1.64	1.43
2. การจ่ายเงินปันผลตามหุ้น	4.42	1.09	2.84	1.01	1.46	0.68	2.62	1.48
3. การจ่ายเงินปันผลตามส่วนของธุรกิจที่สมาชิกทำกับกลุ่ม	4.42	1.02	2.97	1.02	1.54	0.78	2.64	1.47
4. การจ่ายเงินทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัว	3.95	1.38	1.80	1.11	1.00	0.12	1.98	1.49
5. การให้เงินกู้สามารถแก้ปัญหาด้านเงินทุนให้กับสมาชิก	1.92	1.47	1.86	1.45	1.01	0.15	1.51	1.18
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.35 ^a	0.95	2.29 ^b	1.05	1.21 ^c	0.29	2.08	1.16

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับการดำเนินงาน	F = 158.04* Sig = 0.000
4.21- 5.00	มากที่สุด	
3.41- 4.20	มาก	
2.61-3.40	ปานกลาง	
1.81-2.60	น้อย	
1.00-1.80	น้อยที่สุด	

ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

ปัญหาด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 17 พบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.95) โดยแยกเป็นปัญหาในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.72) คือขาดแหล่งเงินทุนให้กลุ่มกู้ยืมและมีข้อปฏิบัติที่ยุ่งยาก ปัญหาในระดับปานกลางคือ สมาชิกให้ความสำคัญต่อการซื้อหุ้นเพิ่มขึ้นน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.01) และสมาชิกขอลาออกจากกลุ่มเป็นจำนวนมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.13) เป็นปัญหาในระดับน้อยแต่เมื่อแยกปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่ากลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีปัญหาในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.46) ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และ 3 มีปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.12 และ 3.10 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานนั้น จะมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาทุนน้อย ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสมาชิกมีความเชื่อมั่นในการทำงานของกลุ่มจึงไม่ค่อยมีสมาชิกลาออกจากกลุ่ม นอกจากนั้นสมาชิกจะให้ความสำคัญในการเพิ่มหุ้นเพื่อระดมทุน จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และที่ 3 ส่วนปัญหาด้านขาดแหล่งเงินทุนให้กลุ่มกู้ยืม และมีข้อปฏิบัติที่ยุ่งยาก พบว่ามีปัญหาในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถาบันกลุ่มเกษตรกรยังขาดความเชื่อมั่นจากสถาบันการเงินที่จะให้เงินกู้เพื่อดำเนินธุรกิจ

ตารางที่ 17 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. สมาชิกขอลาออกจากกลุ่มเป็นจำนวนมาก	1.89	0.66	2.64	1.11	1.89	0.46	2.13	0.84
2. ขาดแหล่งเงินทุนให้กลุ่มกู้ยืมและมีข้อปฏิบัติที่ยุ่งยาก	3.04	1.10	3.69	0.83	4.12	0.55	3.72	0.91
3. สมาชิกให้ความสำคัญต่อการซื้อหุ้นเพิ่มขึ้นน้อย	2.46	0.81	3.03	0.88	3.29	0.54	3.01	0.84
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.43	0.63	3.12	0.60	3.10	0.30	2.95	0.57

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับปัญหา
4.21- 5.00	มากที่สุด
3.41- 4.20	มาก
2.61-3.40	ปานกลาง
1.81-2.60	น้อย
1.00-1.80	น้อยที่สุด

ปัญหาด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 18 พบว่า มีปัญหาในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.33) โดยแยกเป็นปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.27) คือ กลุ่มไม่มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า ปัญหาในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.17) คือ สมาชิกไม่จ่ายเงินค่าสินค้าตามเวลาที่กำหนด ส่วนสมาชิกไม่มารับสินค้าตามที่ส่งไว้ในเวลา และสถานที่ที่กลุ่มกำหนดไว้ เป็นปัญหาในระดับน้อยที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 1.54) แต่เมื่อแยกปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นพบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.68) ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และ 3 มีปัญหาในระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.18 และ 2.24 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัญหาด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายนั้น กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินงานในด้านนี้มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 จึงประสบปัญหาการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนปัญหาที่กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ประสบมากกว่าทุกปัญหาคือ กลุ่มไม่มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีสำนักงานที่เป็นทรัพย์สินของกลุ่มจะใช้บ้านของประธานกลุ่ม เป็นสำนักงานของกลุ่มจึงทำให้เกิดปัญหาความไม่สะดวกในการดำเนินงานของกลุ่ม

ตารางที่ 18 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. สมาชิกไม่จ่ายเงินค่าสินค้าตามเวลาที่กำหนด	2.87	0.70	2.09	1.09	1.85	0.66	2.17	0.92
2. สมาชิกไม่มารับสินค้าตามที่สั่งไว้ในเวลาและสถานที่ที่กลุ่มกำหนดไว้	2.04	0.72	1.45	0.58	1.34	0.47	1.54	0.64
3. กลุ่มไม่มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า	3.14	1.47	3.00	1.45	3.55	1.24	3.27	1.38
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.68	0.58	2.18	0.79	2.24	0.52	2.33	0.66

ช่วงคะแนนเฉลี่ย

4.21- 5.00

3.41- 4.20

2.61-3.40

1.81-2.60

1.00-1.80

ระดับของปัญหา

มากที่สุด

มาก

ปานกลาง

น้อย

น้อยที่สุด

ปัญหาด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ดังแสดงในตารางที่ 19 พบว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 1.46) กล่าวคือ ทุกรายการของปัญหาได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิตที่รวบรวมจากสมาชิกมีคุณภาพต่ำ กลุ่มไม่มียุ่งฉางสำหรับเก็บรวบรวมผลผลิต และสมาชิกรนำผลผลิตขายให้กับพ่อค้าอื่นที่รับซื้อในราคาที่สูงกว่า มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.26 1.71 และ 1.39 ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันเมื่อแยกปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ระดับชั้นเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.69 1.61 และ 1.22 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัญหาด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมีปัญหาในน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการดำเนินงานในด้านนี้ในระดับน้อยที่สุด เพราะต้องใช้เวลาสูง และมีความเสี่ยง กลุ่มไม่สามารถรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกได้จึงไม่ค่อยมีปัญหาการดำเนินงานในด้านนี้

ตารางที่ 19 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

ข้อความ	กลุ่มระดับขั้นที่ 1		กลุ่มระดับขั้นที่ 2		กลุ่มระดับขั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. คุณภาพของผลผลิตที่รวบรวมจากสมาชิกมีคุณภาพต่ำ	1.42	0.49	1.41	0.62	1.10	0.30	1.28	0.49
2. กลุ่มไม่มียุ่งฉางสำหรับเก็บรักษาผลผลิต	1.92	1.43	2.01	1.45	1.37	0.95	1.71	1.28
3. สมาชิกนำผลผลิตขายให้กับพ่อค้าอื่นที่รับซื้อในราคาสูงกว่า	1.75	1.02	1.40	0.54	1.19	0.68	1.39	0.77
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	1.69	0.91	1.61	0.81	1.22	0.58	1.46	0.77

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับของปัญหา
4.21- 5.00	มากที่สุด
3.41- 4.20	มาก
2.61-3.40	ปานกลาง
1.81-2.60	น้อย
1.00-1.80	น้อยที่สุด

ปัญหาด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 20 พบว่า มีปัญหาในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.58) โดยแยกเป็นปัญหาในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.84) คือ เงินทุนศึกษาอบรมทางวิชาการมีจำนวนจำกัด ส่วนปัญหาที่ระบุว่ามีในระดับน้อยคือ ติดต่อวิทยากรที่สมาชิกต้องการมาให้ความรู้ได้ยาก และขาดความร่วมมือจากสมาชิกในการเข้ารับการฝึกอบรม โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.96 และ 1.93 ตามลำดับ แต่เมื่อแยกปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นพบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 มีปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.65 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 1 และกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีปัญหาในระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.44 และ 2.58 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัญหาด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ นั้น พบว่าเงินทุนศึกษาอบรมทางวิชาการของกลุ่มมีจำนวนจำกัดมีปัญหามาก จึงส่งผลทำให้การดำเนินงานของกลุ่มในด้านนี้ทำได้น้อยตามไปด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการจัดฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้แก่สมาชิกหรือการพาสมาชิกไปทัศนศึกษาดูงานนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่กลุ่มจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ประกอบกับ เงินทุนศึกษาอบรมนั้นจะได้มาจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ตามข้อบังคับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งถ้าการดำเนินงานของกลุ่มมีกำไรมักจะให้ความสำคัญด้านอื่นเช่น จัดสรรไว้เป็นเงินทุนสำรอง มากกว่าจัดสรรไว้เป็นเงินทุนเพื่อการศึกษาอบรม และในการติดต่อวิทยากรที่สมาชิกต้องการมาให้ความรู้ พบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีปัญหามากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สมาชิกกลุ่มต้องการวิทยากรที่มีความรู้ ประสบการณ์สูง ซึ่งวิทยากรเช่นนี้มักจะได้รับการเชิญไปเป็นวิทยากรหลายแห่งจึงทำให้ในบางครั้งกลุ่มอาจได้รับการปฏิเสธจากวิทยากร

ตารางที่ 20 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. ติดต่อวิทยากรที่สมาชิกต้องการมาให้ความรู้ได้ยาก	2.03	0.48	1.97	0.26	1.91	0.31	1.96	0.34
2. ขาดความร่วมมือจากสมาชิกในการเข้ารับการฝึกอบรม	1.89	0.31	2.01	0.32	1.91	0.31	1.93	0.32
3. เงินทุนศึกษาอบรมทางวิชาการมีจำนวนจำกัด	3.42	0.97	3.77	0.75	4.13	0.68	3.84	0.83
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.44	0.44	2.58	0.37	2.65	0.35	2.58	0.40

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับปัญหา
4.21- 5.00	มากที่สุด
3.41- 4.20	มาก
2.61-3.40	ปานกลาง
1.81-2.60	น้อย
1.00-1.80	น้อยที่สุด

ปัญหาด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่าของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 21 พบว่ามีปัญหาในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.48) โดยแยกเป็นปัญหาในระดับมากที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 4.21) คือ ทรัพย์สินของกลุ่มที่เป็นเครื่องมือทางการเกษตรมีน้อย ปัญหาในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 1.91) คือ การติดต่อผู้ประกอบการให้บริการเครื่องจักรเครื่องมือทางการเกษตรมีความยุ่งยาก ส่วนกลุ่มขาดเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.31 แต่เมื่อแยกปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่าของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นพบว่า กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.68) ส่วนกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และ 3 มีปัญหาในระดับน้อย โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.40 และ 2.45 ตามลำดับ

ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ปัญหาด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่ามีปัญหาในระดับน้อย ในกลุ่มระดับชั้นที่ 2 และ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มเกษตรกรทั้ง 2 ระดับชั้นดังกล่าว มีการดำเนินในด้านนี้ในระดับน้อยที่สุด จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการดำเนินงานแต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดจากการที่กลุ่มมีทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือทางการเกษตรน้อย เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับมากที่สุดของกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 ซึ่งมีการดำเนินงานในด้านนี้มากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 จึงมีผลทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานมากกว่า

ตารางที่ 21 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า

ข้อความ	กลุ่มระดับขั้นที่ 1		กลุ่มระดับขั้นที่ 2		กลุ่มระดับขั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. ทรัพย์สินของกลุ่มที่เป็นเครื่องมือทางการเกษตรมีน้อย	4.21	0.88	3.96	1.31	4.40	0.59	4.21	0.96
2. การติดต่อผู้ประกอบการให้บริการเครื่องจักร เครื่องมือ ทางการเกษตรมีความยุ่งยาก	2.64	1.38	1.89	1.09	1.52	0.53	1.91	1.07
3. กลุ่มขาดเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ	1.18	0.39	1.34	0.50	1.36	0.48	1.31	0.47
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.68	0.61	2.40	0.72	2.43	0.31	2.48	0.55

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับปัญหา
4.21- 5.00	มากที่สุด
3.41- 4.20	มาก
2.61-3.40	ปานกลาง
1.81-2.60	น้อย
1.00-1.80	น้อยที่สุด

ปัญหาด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น จากตารางที่ 22 พบว่า มีปัญหาในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 2.16) โดยแยกเป็นปัญหาในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 4.08) คือ เงินทุนของกลุ่มมีน้อยทำให้ไม่สามารถบริการให้กับสมาชิกได้อย่างทั่วถึง ปัญหาในระดับน้อยที่สุดคือ สมาชิกไม่ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ตามกำหนด และสมาชิกขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.27 และ 1.13 ตามลำดับ แต่เมื่อแยกปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานในระดับน้อย ทั้งกลุ่มระดับชั้นที่ 1 ระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.10 2.27 และ 2.11 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัญหาด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกมีปัญหาน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการให้สวัสดิการแก่สมาชิกด้านการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นและตามส่วนของธุรกิจ และจ่ายเงินลงทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกน้อยสาเหตุอาจจะเนื่องมาจาก กลุ่มมีกำไรจากการดำเนินงานน้อย จึงทำให้การจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อเป็นสวัสดิการน้อยตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามในการให้สวัสดิการเงินกู้แก่สมาชิกนั้นพบว่า เงินทุนของกลุ่มมีน้อย จึงทำให้มีปัญหามาก ส่งผลทำให้กลุ่มไม่สามารถบริการให้กับสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 22 ค่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

ข้อความ	กลุ่มระดับชั้นที่ 1		กลุ่มระดับชั้นที่ 2		กลุ่มระดับชั้นที่ 3		รวม	
	(n = 64)		(n = 84)		(n = 114)		(n = 262)	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. สมาชิกไม่ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ตามกำหนด	1.43	0.97	1.52	0.93	1.00	9.37	1.27	0.75
2. สมาชิกขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้	1.12	0.33	1.30	0.49	1.00	9.37	1.13	0.35
3. เงินทุนของกลุ่มมีน้อยทำให้ไม่สามารถบริการกับสมาชิกได้อย่างทั่วถึง	3.76	1.05	3.98	0.91	4.32	0.47	4.08	0.82
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.10	0.19	2.27	0.55	2.11	0.16	2.16	0.35

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับปัญหา
4.21- 5.00	มากที่สุด
3.41- 4.20	มาก
2.61-3.40	ปานกลาง
1.81-2.60	น้อย
1.00-1.80	น้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรในทรรณะ ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. หน่วยงาน ราชการที่รับผิดชอบควรจัดหาเครื่องจักรกล หรือเครื่องมือทางการเกษตร เช่น รถแทรกเตอร์ รถไถเดินตาม เครื่องพ่นสารเคมี เครื่องสีข้าว เป็นต้น ให้กลุ่มนำไปบริการให้กับสมาชิก ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกลดต้นทุนการผลิตได้ และนอกจากนี้ยังทำให้กลุ่มมีรายได้จากการให้บริการแก่สมาชิกอีกด้วย
2. หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบควรจัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือไม่มีดอกเบี้ย ให้ทางกลุ่มกู้ยืมเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจให้มากขึ้น
3. ในการให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนของหน่วยราชการควรจัดสรรเงินทุนให้ตรงตามเวลาที่กลุ่มต้องการ
4. ในการให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนหรือด้านอื่นๆ ของหน่วยงานราชการควรจัดลำดับก่อนหลังตามความพร้อมและการเริ่มจัดตั้งกลุ่ม
5. หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบควรหาทางช่วยเหลือกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจแล้วประสบการขาดทุน มีหนี้สินที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ภาวะแห้งแล้ง ผลผลิตเกิดความเสียหาย โดยการตัดเป็นหนี้สูญ เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้สามารถดำเนินงานต่อไปได้

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ในการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปสมมติฐานได้ดังนี้

อายุ

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า อายุของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ว่าอายุของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน

รายได้ของครอบครัว

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า รายได้ของครอบครัวของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า รายได้ของครอบครัว ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน

ขนาดของพื้นที่ทำกิน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ขนาดของพื้นที่ทำกินของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ขนาดของพื้นที่ทำกินของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน

ระยะเวลาการทำงานที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ระยะเวลาการทำงานที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ระยะเวลาการทำงานที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน

ประสบการณ์ฝึกอบรม

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประสบการณ์ฝึกอบรมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน

การดำเนินงานด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การดำเนินงานด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน

การดำเนินงานด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การดำเนินงานด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน

การดำเนินงานด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การดำเนินงานด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน

การดำเนินงานด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การดำเนินงานด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่าของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีความแตกต่างกัน

การดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นมีความแตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการศึกษา

(Summary)

การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น 2) ศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรในทรรศนะของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นคือ กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 (กลุ่มที่มีผลการดำเนินงานในระดับดี) กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 (กลุ่มที่มีผลการดำเนินงานในระดับปานกลาง) และกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 (กลุ่มที่ต้องปรับปรุง) จำนวน 262 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ตอน และก่อนเก็บข้อมูลได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบจากคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น หลังจากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC⁺) ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการ กลุ่มเกษตรกร ทั้ง 3 ระดับชั้น

1. อายุ ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 41-50 ปี โดยคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีอายุเฉลี่ย 51 ปี กลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีอายุเฉลี่ย 50 ปี กลุ่มระดับชั้นที่ 3 มีอายุเฉลี่ย 48 ปี เมื่อทดสอบความแตกต่างด้านอายุ ของคณะกรรมการ กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ด้วย F-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

2. สถานภาพการสมรส ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ส่วนใหญ่ แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน

3. ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ส่วนใหญ่ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน แต่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยเท่ากันคือ 4 คน เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

5. รายได้ของครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ส่วนใหญ่ มีรายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วงระหว่าง 1-50,000 บาท/ปี แต่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ระดับชั้นที่ 1 มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 139,761 บาท/ปี และกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 96,556.90 บาท/ปี และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 81,048.20 บาท/ปี เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีรายได้ของครอบครัวมากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 3 แต่ไม่แตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นที่ 2 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีรายได้ของครอบครัวไม่แตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นที่ 3

6. ขนาดของพื้นที่ทำกิน ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในช่วงระหว่าง 1-5 ไร่ แต่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 และกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ยเท่ากันคือ 12 ไร่ ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 9 ไร่ เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีพื้นที่ทำกินมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3 แต่ไม่แตกต่างกับกลุ่มระดับชั้นที่ 2 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีพื้นที่ทำกินมากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3

7. ระยะเวลาการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีระยะเวลาการทำหน้าที่อยู่ในช่วงระหว่าง 1-5 ปี แต่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 และกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีระยะเวลาการทำหน้าที่เฉลี่ยเท่ากันคือ 8 ปี ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 3 มีระยะเวลาการทำหน้าที่เฉลี่ย 3 ปี เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคณะ

กรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 และกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีระยะเวลาการทำหน้าที่ไม่แตกต่างกัน แต่มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 3

8. ประสิทธิภาพฝึกอบรม ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น ส่วนใหญ่ มีประสิทธิภาพฝึกอบรม 1-3 ครั้ง/ปี แต่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีประสิทธิภาพฝึกอบรมเฉลี่ย 4 ครั้ง/ปี กลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีประสิทธิภาพฝึกอบรมเฉลี่ย 2 ครั้ง/ปี ในขณะที่กลุ่มระดับชั้นที่ 3 มีประสิทธิภาพฝึกอบรมเฉลี่ย 1 ครั้ง/ปี เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ระดับชั้นที่ 1 มีประสิทธิภาพฝึกอบรมมากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 มีประสิทธิภาพฝึกอบรมมากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 3

การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

1. ด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานในระดับปานกลาง เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการดำเนินงานด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานได้มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3

2. ด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายในระดับปานกลาง เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่ายได้มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 2 กับกลุ่มระดับชั้นที่ 3 มีการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกัน

3. ด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกในระดับน้อยที่สุด เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกได้มากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 3

4. ด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในระดับน้อย เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการส่งเสริมและเผยแพร่

แพร่ความรู้ได้มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 3

5. ด้านการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า ในระดับน้อยที่สุด เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่าได้มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 2 กับกลุ่มระดับชั้นที่ 3 มีการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกัน

6. ด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในระดับน้อย เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย F-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 1 มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้มากกว่ากลุ่มระดับชั้นที่ 2 และกลุ่มระดับชั้นที่ 3 ส่วนกลุ่มระดับชั้นที่ 2 มีการดำเนินงานได้มากกว่า กลุ่มระดับชั้นที่ 3

ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า ปัญหาด้านการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน มีปัญหาในระดับปานกลาง ปัญหาในระดับน้อย พบว่ามี 4 กิจกรรมคือ ด้านการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า และการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ส่วนการดำเนินงานด้านการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาในรายละเอียดของปัญหาการดำเนินงาน พบว่า ปัญหาในระดับมากที่สุดคือ ทรัพย์สินของกลุ่มที่เป็นเครื่องมือทางการเกษตรมีน้อย ส่วนปัญหาในระดับมากที่สุดคือ เงินทุนของกลุ่มมีจำนวนจำกัด และขาดแหล่งเงินทุนให้กลุ่มกู้ยืมและมีข้อปฏิบัติที่ยุ่งยาก

ข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรในทรศนะ

ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรซึ่งคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. หน่วยงานราชการควรจัดหาเครื่องจักรกล เครื่องมือทางการเกษตรให้กลุ่มบริการให้กับสมาชิก
2. หน่วยงานราชการควรจัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ หรือไม่มีดอกเบี้ยให้กลุ่มกู้ยืม
3. การให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนควรจัดสรรให้ตรงตามเวลาที่กลุ่มต้องการ
4. การให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนหรือด้านอื่นๆ ควรจัดลำดับก่อนหลังในด้านความพร้อมและการเริ่มต้นจัดตั้งกลุ่ม
5. หน่วยงานราชการควรหาทางช่วยเหลือกลุ่มที่ดำเนินงานแล้วประสบการขาดทุน มีหนี้สินที่เกิดจากภัยธรรมชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

(Implications)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมที่จะศึกษา 6 กิจกรรม ได้แก่ การจัดหาทุน เพื่อใช้ในการดำเนินงาน การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า และการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก จากการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้ง 6 กิจกรรมนั้นพบว่า กิจกรรมอันดับแรกที่กลุ่มเกษตรกรทุกกลุ่มและทุกระดับชั้นต้องมีการดำเนินงานคือ การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งจะใช้วิธีการที่แตกต่างกันไป เช่น การเก็บค่าหุ้นเมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิก เก็บค่าหุ้นเมื่อกู้เงินจากกลุ่ม เก็บค่าหุ้นเมื่อจำหน่ายผลผลิต เก็บค่าหุ้นเมื่อมีการจ่ายเงินปันผลประจำปี ซึ่งถ้าหากว่ากลุ่มเกษตรกรกลุ่มใดที่มีความสามารถในการออกหุ้นให้กับสมาชิกได้มาก จะทำให้เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มมีจำนวนมาก ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินธุรกิจของกลุ่มในด้านต่างๆ สูงขึ้นตามไปด้วย หลังจากที่กลุ่มเกษตรกรมีเงินทุนสำหรับการดำเนินงานแล้ว การดำเนินงานทางด้านธุรกิจเพื่อให้บริการกับสมาชิกเป็นอันดับแรกคือ การจัดหาปัจจัยการผลิตมาจำหน่าย ได้แก่ ปุ๋ย สารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมี

กำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ซึ่งอาจจะให้บริการสินค้าเงินเชื่อ โดยให้สมาชิกนำสินค้าไปใช้ก่อน แล้วจึงส่งเงินค่าสินค้าคืนกับกลุ่มหลังฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตหรืออาจจะให้บริการสินค้าเป็นเงินสด ซึ่งเป็นวิธีการที่กลุ่มไม่มีความเสี่ยง ส่วนกิจกรรมด้านอื่น ได้แก่ การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกเช่า และการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกรุ่น กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ยังมีการดำเนินงานในระดับน้อย ทั้งนี้อาจจะมีข้อจำกัดในด้านเงินทุนซึ่งผู้ให้ข้อมูลระบุว่าปัญหาในระดับมาก กล่าวคือ เมื่อมีเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานจำกัด การให้บริการกับสมาชิกรุ่นนั้นไม่สามารถให้บริการได้ตามที่สมาชิกต้องการได้

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 ระดับชั้นนั้น พบว่า ลักษณะที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ รายได้ของครอบครัว ระยะเวลาการทำงานที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ขนาดของพื้นที่ทำกิน และประสบการณ์ฝึกอบรม ซึ่งลักษณะดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จได้ กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินมาก ประกอบกับมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมความรู้ในด้านต่างๆ บ่อยครั้ง ซึ่งความรู้และประสบการณ์ที่ได้นำไปพัฒนาระบบการผลิตของตนเองให้ดีขึ้น มีผลผลิตสูงขึ้น ย่อมส่งผลทำให้ครอบครัวมีรายได้สูง เป็นที่ยอมรับนับถือและได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรติดต่อกันเป็นเวลายาวนาน ทำให้กลุ่มมีการดำเนินงานไม่หยุดชะงัก และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มมีความเจริญก้าวหน้ามีฐานะมั่นคงทางเศรษฐกิจ

การที่จะทำให้กลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 มีการพัฒนาการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จเป็นกลุ่มระดับชั้นที่ 1 นั้น คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรต้องมีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนากลุ่ม โดยจะต้องให้ความสำคัญกับการระดมทุนจากสมาชิกหรือหาแหล่งเงินทุนจากภายนอก เพื่อให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนให้มากที่สุด เพราะถ้ากลุ่มมีเงินทุนมาก ก็จะสามารถดำเนินธุรกิจได้มาก ในขณะที่เดียวกันคณะกรรมการกลุ่มจะต้องศึกษาแบบประเมินผลการจัดชั้นของกลุ่มเกษตรกรที่ทางสำนักงานเกษตรภาคเหนือกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ทั้งในด้านการดำเนินงานกลุ่ม เช่น กลุ่มจะต้องมีการทำบัญชีที่สามารถตรวจสอบได้ มีการประชุมกลุ่มและจัดบันทึกผลการประชุมทุกครั้ง มีการพัฒนาทางด้านสมาชิกครอบครัว กลุ่มและสังคม มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์กับสมาชิก และการให้ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ

ในด้านเศรษฐกิจ กลุ่มจะต้องดำเนินงานให้บริการกับสมาชิกในเชิงธุรกิจ เช่น การจัดหาปัจจัยการผลิตมาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิต การให้เงินกู้ การจัดหาเครื่องจักร เครื่องมือ

ทางการเกษตรมาบริการให้สมาชิก ซึ่งในการดำเนินงานนั้นจะต้องยึดหลักในการให้บริการ และในขณะเดียวกันกลุ่มจะต้องมีผลกำไรจากการดำเนินงานด้วย ในด้านการรับรู้และข่าวสาร กลุ่มจะต้องให้ความสำคัญกับการรับความรู้เทคโนโลยีใหม่ ที่ทางหน่วยงานราชการหรือองค์กรอื่นจัดขึ้น เช่น เข้าร่วมการฝึกอบรมทางด้านวิชาการ การจัดทำแปลงสาธิต เป็นต้น และในด้านการถ่ายทอดความรู้และข่าวสาร กลุ่มจะต้องมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มตลอดจนบุคคลภายนอก และมีการเผยแพร่ผลงานและกิจกรรมของกลุ่มให้ผู้อื่นได้รับรู้ และที่สำคัญคือ กลุ่มจะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุดชะงัก

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้บริหารของกรมส่งเสริมการเกษตรและผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบงานพัฒนาสถาบันเกษตรกร สามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกรระดับอำเภอควรชี้แจงทำความเข้าใจให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้เห็นความสำคัญของการเพิ่มทุนให้มากขึ้น เพื่อให้กลุ่มมีทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานและสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้มากขึ้น
2. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกรระดับอำเภอและระดับจังหวัด ควรพาคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับชั้นที่ 2 และระดับชั้นที่ 3 ไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ
3. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกรระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ควรจัดหาเงินทุนหมุนเวียนให้แก่กลุ่มเกษตรกรเพื่อนำไปรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก
4. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกรระดับภาค และระดับจังหวัด ควรจัดหาเครื่องจักรกล เครื่องมือทางการเกษตร เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรไปบริการให้กับสมาชิก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendation for Further Study)

เพื่อให้มีการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรในด้านอื่นนอกเหนือจากการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกัน แต่ผู้ให้ข้อมูลเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเพื่อจะได้ทราบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
2. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยในพื้นที่จังหวัดอื่นในภาคต่างๆ ด้วย
3. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นการประเมินผลว่า กลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรที่ช่วยยกระดับความอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้นหรืออย่างไร

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2537. **แนวทางการพัฒนาสถาบันเกษตรกร**. กรุงเทพฯ: ชุมนุม-สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. 2538. **แนวคิดและทิศทางการพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. 2538. **แผนพัฒนาสถาบันเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. เอกสารประกอบการสัมมนาหัวหน้างานพัฒนาสถาบันเกษตรกรระดับอำเภอ ณ โรงแรมรอยัลพาเลซ พัทยาใต้, จังหวัดชลบุรี.
- _____. 2539. **วิธีปฏิบัติตามกฎหมายกลุ่มเกษตรกร**. หนังสือกรมส่งเสริมการเกษตรที่ กษ 1009/068 ลงวันที่ 26 มกราคม 2539.
- _____. **ไม่ระบุปีพิมพ์. ข้อบังคับกลุ่มเกษตรกร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ฝ่ายเอกสารคำแนะนำ, กองเกษตรสัมพันธ์.
- กานดา พูนลาภทวี. 2530. **สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์พีสิกส์เซ็นเตอร์.
- ไกรสิทธิ์ ชัยพรหม. 2536. **การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ชูชัย สมितिไกร. 2537. **จิตวิทยาการฝึกอบรมบุคลากร**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณรงค์ เส็งประชา. 2537. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.

ดิเรก ฤกษ์ห่วย. 2527. การส่งเสริมการเกษตร หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ถวิล ธาราโกชน. 2532. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2539. จิตวิทยาสังคม. นนทบุรี: โรงพิมพ์ เอส อาร์ ปรีนติ้ง.

นิโรธ แทนงาม. หัวหน้างานพัฒนาสถาบันเกษตรกร. สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่.
สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2542.

นำชัย ทนุผล. 2532. การวางแผนและประเมินผลโครงการ. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร,
เชียงใหม่: ช้างเผือกคอมพิวเตอรส์กราฟิค.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2535. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์ จำกัด.

บุญมัน ธนาศุภวัฒน์. 2537. จิตวิทยาองค์การ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บุญรวม พานเพ็ชร. 2537. ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจของ
กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดตาก. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยี
การเกษตรแม่โจ้.

บุญสม วราเอกศิริ. 2529. ส่งเสริมการเกษตร: หลักการและวิธีการ. เชียงใหม่: โรงพิมพ์
ช้างเผือก.

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. 2534. ผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร.
เชียงใหม่: ธนบรรณการพิมพ์.

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. 2537. การนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่: พีอาร์ คอมพิวเตอร์.

_____. 2537. ส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร. เชียงใหม่: คณะเกษตรศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, พีอาร์ คอมพิวเตอร์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ:
สำนักงานทดสอบทางวิชาการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

พิงพิศ ดุลย์พัชร. 2536. 'แนวความคิดดำเนินงานกลุ่ม. กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร,
กรมส่งเสริมการเกษตร, เอกสารคำแนะนำ.

รัชนิกร เศรษฐสุไร. 2528. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วิโรจน์ ชุมสมุย. 2540. การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่ใจ.

สุชา จันทน์เอม. 2539. จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 9) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. 2529. การจัดชั้นกลุ่มสถาบันเกษตรกร. เอกสาร
อัดสำเนา.

_____. 2540. การสัมมนาแนวทางปฏิบัติงานสถาบันเกษตรกรปี 2540. เชียงใหม่.

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. 2540. แบบสรุปข้อมูลกลุ่มเกษตรกร ประจำปี 2540
จังหวัดเชียงใหม่. งานสถาบันเกษตรกร.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2535. การเกษตรของประเทศไทย. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

เอื้อน หุ่นเที่ยง. 2539. ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์
นิคมเชิงคำ จำกัด อำเภอเชิงคำ จังหวัดพะเยา. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

Schacefer, Richard T. and Robert P. Lamn. 1983. Sociology. New York: McGraw-Hill.
Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

ID[ ][ ]1-3

เรื่อง
การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย

นายโชติ นุชม่วง

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเพื่อความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เท่านั้น และจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....ชื่อกลุ่มเกษตรกร.....
ระดับกลุ่มที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการสอบถามและสัมภาษณ์เรื่อง การดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร
- ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในวงเล็บ ( ) หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี AGE [ ][ ]4-5
2. สถานภาพการสมรส STATUS[ ]6
  - ( ) 2.1 โสด
  - ( ) 2.2 แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน
  - ( ) 2.3 แต่งงานแล้วแยกกันอยู่
  - ( ) 2.4 หย่าร้าง
  - ( ) 2.5 หม้าย
3. ระดับการศึกษา EDU[ ]7
  - ( ) 3.1 ไม่ได้เรียนหนังสือ
  - ( ) 3.2 ประถมศึกษาตอนต้น
  - ( ) 3.3 ประถมศึกษาตอนปลาย
  - ( ) 3.4 มัธยมศึกษาตอนต้น
  - ( ) 3.5 มัธยมศึกษาตอนปลาย
  - ( ) 3.6 อนุปริญญา
  - ( ) 3.7ปริญญาตรี
  - ( ) 3.8 อื่นๆ (ระบุ).....
4. จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ..... คน NUM[ ][ ]8-9
5. รายได้ของครอบครัว
  - 5.1 รายได้จากการเกษตร
    - 5.1.1 การทำนา จำนวน.....บาท
    - 5.1.2 การทำไร่ จำนวน.....บาท
    - 5.1.3 การทำสวนผลไม้ จำนวน.....บาท
    - 5.1.4 การทำสวนผัก จำนวน.....บาท
    - 5.1.5 การเลี้ยงโค จำนวน.....บาท

- 5.1.6 การเลี้ยงกระบือ จำนวน.....บาท
- 5.1.7 การเลี้ยงสุกร จำนวน.....บาท
- 5.1.8 การเลี้ยงสัตว์ปีก จำนวน.....บาท
- 5.1.9 อื่นๆ (ระบุ) จำนวน.....บาท AGINC
- รวมรายได้จากการเกษตรจำนวน.....บาท [ ][ ][ ][ ][ ][ ]10-15
- 5.2 รายได้จากอาชีพอื่น
- 5.2.1 เงินเดือน จำนวน.....บาท
- 5.2.2 รับจ้าง จำนวน.....บาท
- 5.2.3 ค้าขาย จำนวน.....บาท
- 5.2.4 อื่นๆ (ระบุ) จำนวน.....บาท NAGINC
- รวมรายได้จากการอาชีพอื่น จำนวน.....บาท [ ][ ][ ][ ][ ][ ]16-21
- รวมรายได้จากการเกษตรและอาชีพอื่น จำนวน.....บาท INC [ ][ ][ ][ ][ ][ ]22-27
6. ขนาดของพื้นที่ทำกิน
- 6.1 ที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน.....ไร่ OLAND [ ][ ]28-29
- 6.2 ที่ดินไม่ใช่เป็นของตนเอง จำนวน.....ไร่ NOLAND [ ][ ]30-31
- รวมพื้นที่ทำกิน จำนวน.....ไร่ LAND [ ][ ]32-33
7. ท่านทำหน้าที่ในตำแหน่งคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร FARMER [ ][ ]34-35
มาแล้วเป็นเวลา .....ปี
8. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ในด้านการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา TRAIN [ ][ ]36-37
จำนวน.....ครั้ง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

โปรดระบุความคิดเห็นที่ตรงกับความเป็นจริงว่ากลุ่มของท่านได้ดำเนินงานในประเด็นต่อไปนี้ในระดับใด

- มีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด = 5 คะแนน
 มีการดำเนินงานในระดับมาก = 4 คะแนน
 มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง = 3 คะแนน
 มีการดำเนินงานในระดับน้อย = 2 คะแนน
 มีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด = 1 คะแนน

ข้อความ	การดำเนินงาน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน					
1.1 กลุ่มใช้วิธีการออกหุ้นเพื่อระดมทุนจากสมาชิกในระดับ					[ ]38 A1
1.2 กลุ่มมีจำนวนหุ้นเพิ่มขึ้นในระดับ					[ ]39 A2
1.3 กลุ่มมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงานในระดับ					[ ]40 A3
1.4 ทุนสำรองของกลุ่มที่ได้มาจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพิ่มขึ้นในระดับ					[ ]41 A4
1.5 กลุ่มมีจำนวนทุนสะสมตามข้อบังคับระเบียบและอื่นๆ ในระดับ					[ ]42 A5
2. การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย					
2.1 กลุ่มมีการสำรวจความต้องการสินค้าของสมาชิกในระดับ					[ ]43 B1
2.2 ชนิดของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่ายมีในระดับ					[ ]44 B2
2.3 ปริมาณของสินค้าที่กลุ่มจัดหามาจำหน่ายคิดจากต้นทุนสินค้ามีในระดับ					[ ]45 B3

ข้อความ	การดำเนินงาน					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
2.4 การให้บริการสินเชื่อเงินเชื่อแก่สมาชิก กลุ่มให้ระยะเวลายาวนานในระดับ						[J46 B4
2.5 กลุ่มเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดราคาของสินค้าใน ระดับ						[J47 B5
3. การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ของสมาชิก						
3.1 กลุ่มมีการกำหนดแผนงานการรวบรวม ผลผลิตมีความชัดเจนในระดับ						[J48 C1
3.2 ชนิดของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ กลุ่มรวบรวมจากสมาชิกมีในระดับ						[J49 C2
3.3 ปริมาณของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ กลุ่มรวบรวมจากสมาชิกเพื่อจำหน่ายมีต้นทุน ในระดับ						[J50 C3
3.4 ปริมาณของผลผลิตที่กลุ่มรวบรวม จากสมาชิกแล้วนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มี ต้นทุนในระดับ						[J51 C4
3.5 การรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ จากสมาชิกกลุ่มมีส่วนช่วยรักษาผลประโยชน์ ของสมาชิกในระดับ						[J52 C5
4. การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้						
4.1 กลุ่มมีการจัดฝึกอบรมวิชาการด้าน การเกษตรให้แก่สมาชิกในระดับ						[J53 D1
4.2 กลุ่มพาสมาชิกไปทัศนศึกษาดูงาน การเกษตรที่ประสบผลสำเร็จในระดับ						[J54 D2
4.3 กลุ่มติดต่อขอความช่วยเหลือด้าน วิชาการและข้อมูลการตลาดจากหน่วยงาน ต่างๆ ในระดับ						[J55 D3

ข้อความ	การดำเนินงาน					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
4.4 กลุ่มมีการเผยแพร่กิจกรรมและผลงาน ของกลุ่มในระดับ						[ ]56 D4
4.5 กลุ่มมีส่วนช่วยให้สมาชิกได้รับความรู้ ทางวิชาการเพื่อนำไปปรับปรุงระบบการผลิต ให้ดีขึ้นในระดับ						[ ]57 D5
5. การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้ สมาชิกเช่า						
5.1 กลุ่มมีการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องจักร กล และเครื่องมือทางการเกษตร มีรายได้จาก การให้บริการในระดับ						[ ]58 E1
5.2 ชนิดของอุปกรณ์ เครื่องจักรกล และ เครื่องมือทางการเกษตรที่ให้บริการมีในระดับ						[ ]59 E2
5.3 กลุ่มมีส่วนช่วยให้สมาชิกลดต้นทุน การผลิตให้ต่ำลงในระดับ						[ ]60 E3
5.4 การดำเนินงานด้านการจัดหาอุปกรณ์ ที่ใช้ในการผลิตให้สมาชิกมีความจำเป็นใน ระดับ						[ ]61 E4
6. การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก						
6.1 กลุ่มมีการให้สมาชิกกู้เงินมีจำนวนเงิน กู้ในระดับ						[ ]62 F1
6.2 กลุ่มมีการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นแก่ สมาชิกมีจำนวนเงินในระดับ						[ ]63 F2
6.3 กลุ่มมีการจ่ายเงินปันผลตามส่วนของ ธุรกิจที่สมาชิกทำกับกลุ่มมีจำนวนเงินใน ระดับ						[ ]64 F3

ข้อความ	การดำเนินงาน					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
6.4 กลุ่มมีการจ่ายเงินลงทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัว มีจำนวนเงินในระดับ						[ ]65 F4
6.5 การให้สวัสดิการเงินกู้ สามารถแก้ปัญหาทางด้านเงินทุนให้กับสมาชิกในระดับ						[ ]66 F5

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

โปรดระบุความคิดเห็นที่ตรงกับความรู้สึกของท่านว่ากลุ่มของท่านประสบปัญหาการดำเนินงานในประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด และท่านมีข้อเสนอแนะในแต่ละปัญหาอย่างไร

มีปัญหาในระดับมากที่สุด = 5 คะแนน

มีปัญหาในระดับมาก = 4 คะแนน

มีปัญหาในระดับปานกลาง = 3 คะแนน

มีปัญหาในระดับน้อย = 2 คะแนน

มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด = 1 คะแนน

ข้อความ	ปัญหาการดำเนินงาน					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1. การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน						
1.1 สมาชิกของลาออกจากกลุ่มเป็นจำนวนมาก						[ ]67 G1
1.2 ขาดแหล่งเงินทุนให้กลุ่มกู้ยืมและมีข้อปฏิบัติที่ยุ้งยาก						[ ]68 G2
1.3 สมาชิกให้ความสำคัญต่อการซื้อหุ้นเพิ่มขึ้นน้อย						[ ]69 G3
1.4 อื่นๆ (ระบุ).....						
2. การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย						
2.1 สมาชิกไม่จ่ายเงินค่าสินค้าตามเวลาที่กำหนด						[ ]70 H1
2.2 สมาชิกไม่มารับสินค้าตามที่สั่งไว้ในเวลาและสถานที่ที่กลุ่มกำหนดไว้						[ ]71 H2
2.3 กลุ่มไม่มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า						[ ]72 H3

ข้อความ	ปัญหาการดำเนินงาน					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
2.4 อื่นๆ (ระบุ)						
3. การรวบรวมผลผลิตและ ผลิตภัณฑ์ของสมาชิก						
3.1 คุณภาพของผลผลิตที่รวบรวม จากสมาชิกมีคุณภาพต่ำ						[ ]73 I1
3.2 กลุ่มไม่มียุ่งฉางสำหรับเก็บรักษา ผลผลิต						[ ]74 I2
3.3 สมาชิกนำผลผลิตขายให้กับพ่อ ค้าอื่นที่รับซื้อในราคาสูงกว่า						[ ]75 I3
3.4 อื่นๆ (ระบุ)						
4. การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้						
4.1 ติดต่อวิทยากรที่สมาชิกต้องการ มาให้ความรู้ได้ยาก						[ ]76 J1
4.2 ขาดความร่วมมือจากสมาชิกใน การเข้ารับการฝึกอบรม						[ ]77 J2
4.3 เงินทุนศึกษาอบรมทางวิชาการ ของกลุ่มมีจำนวนจำกัด						[ ]78 J3
4.4 อื่นๆ (ระบุ)						
5. การจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต ให้สมาชิกเช่า						
5.1 ทรัพย์สินของกลุ่มที่เป็นเครื่อง มือทางการเกษตรมีน้อย						[ ]79 K1
5.2 การติดต่อผู้ประกอบการให้ บริการเครื่องจักร เครื่องมือทางการ เกษตรมีความยุ่งยาก						[ ]80 K2

ข้อความ	ปัญหาการดำเนินงาน					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
5.3 กลุ่มขาดเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ						[ ]81 K3
5.4 อื่นๆ (ระบุ)						
6. การจัดสวัสดิการให้สมาชิก						
6.1 สมาชิกไม่ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ ตามกำหนด						[ ]82 L1
6.2 สมาชิกขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้						[ ]83 L2
6.3 เงินทุนของกลุ่มมีน้อยทำให้ไม่สามารถบริการกับสมาชิกได้อย่างทั่วถึง						[ ]84 L3
6.4 อื่นๆ (ระบุ)						

ข้อเสนอแนะการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรในทรัพย์สินของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

ท่านมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรอย่างไรบ้าง

1. ....
.....
2. ....
.....
3. ....
.....
4. ....
.....
5. ....
.....

ภาคผนวก ข.
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล:** นายโชติ นุชม่วง
- วัน เดือน ปีเกิด:** 2 กรกฎาคม 2503
- ประวัติการศึกษา:**
- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนบ้านลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พ.ศ. 2515
  - จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวิเชียรมาตุ จังหวัดตรัง พ.ศ. 2518
  - จบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปว.ส.) วิทยาลัยเกษตรกรรมตรัง พ.ศ. 2523
  - จบระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสัตวปีก สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ พ.ศ. 2526
- ประวัติการทำงาน:**
- เริ่มรับราชการเป็น อาจารย์ 1 ระดับ 3 วิทยาลัยเกษตรกรรมสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2526-2541
  - ปัจจุบัน รับราชการเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6 ประจำแผนกสัตวปีก คณะวิชาสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่